List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

Štev. (No.) 274. Chicago, Ill., 10. decembra (December) 1912. Leto (Vol.) VII.

PAZITE!

na številko v oklepajuki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (275) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Debs o proti-socialistični zaroti.

Kako ostudno podla je vladna proti-socialistična gonja, o kateri smo zadnjič poročali in katera se je pričela s preganjanjem socialističnega tednika "Appeal to Reason-a" in njegovih urednikov: Warren-a, Sheparda in Debsa, dokazuje naslednja izjava sodruga Debsa:

Obdolžitev Warren-a, Sheparda in mene sloni, kakor trdijo, na poskusu pregovoriti neko pričo, ki bi imela pričati zoper Appeal to Reason, da naj se umakne izven sodnega okraja. Ta obtožba sloni na po naročilu — sfabricirani laži. To vedo naši preganjalci, to ve sodišče, vsakdo, ki je zvezan s tem procesom, ve, da je to laž.

Ta infamna laž je vse, kar more podpirati obtožbo. To jim zadostuje. Vse, kar so rabili, je bil povod, in ta gnjila laž je bila udinjena po izsiljevalnih propalicah, ki kontrolirajo sodnjisko mašinerijo in ki so se javno bahali, da nas bodo poslati v ječo ter bankrotirali in uničili "Appeal to Reason".

Ta proces je samo nadaljevanje one brutalne persekucije "Appeal to Reason-a" po zveznem sodiču zaradi obelodanjenja kapitalističnih zločinstev, zlasti zaradi razkrinkanja podkupljivih sodnikov, ki so prišli do sodniških mest po korupcijskem uplivu ter zaradi razkritja groznih barbarskih razmer v zveznih jetnišnicah.

Ako bi bila znana vsa zločinstva, izvršena za ozidjem vladne ječe v Leavenworthu, Kans., bi ista zločinstva napolnila ameriški narod z grozo ter ga za vedno oblatila.

Samo zato, ker je Appeal to Reason le za kratek čas odstranil zagrinjalo pred temi zločinci, so ga prizadeti uradniki zaznamovali s križem propoda ter se zaprisegli, da hočejo spraviti A. to R. s sveta.

Celih šest let so ti kapitalistični krvni psi neprestano zasledovali ta list in sicer pod zaščito zvezne vlade z Washingtonu in roparskih mogotcev iz Wall Street-a. In kakor se je zvezni pravdnik Harry Bone, ki vodi to gonjo, izrazil, ni konec Appeala več daleč in da bomo mi urednik kmalu v pisani jetniški obleki.

Jaz se izjavljam sedaj na tem mestu, da naj nihče, kolikor se mene tiče, ne zahteva od delavskega razreda niti centa za mojo obrambo zoper izsiljevalne tatove in sleparje, ki nosijo obleko sodniskih uradnikov in kateri kot taki služijo roparjem, ki ta narod ropajo in uničujejo svobodo ljudstva.

Jaz pozivljam vso infamno bando zavratnih morilcev in plačanih kapitalističnih hlapcev, da naj izvrše vse, kar morejo. Jaz ne maram od njih nikakega priznanja. Z zaničevanjem odklanjam vsako usmiljenje in obsojam njihovo teptanje pravice z gnjusom in zaničavanjem.

Ker sem bil kandidat delavskega razreda za belo hišo, imam sedaj čast biti kandidat kapitalističnih tatov za jetnišnico.

Jaz sem pripravljen na boj. Vem, kaj vse je v tem zapopadeno in sem pripravljen vstrajati do grenkega konca.

Oni nas imajo sedaj s obravnavi pred sodiščem, toda ne bo dolgo, ko jih bomo mi imeli v obravnavi pred ameriškim ljudstvom.

Evgen V. Debs.

Uredništvo "A. to R." je dobilo na tisoče pisem in telegramov, v katerih prijatelji lista pozivljajo njegove urednike, da naj vstrajajo v tem boju, da naj ostanejo zvesti listu, ker hoče tudi armada zavednih delavcev vstrajati z Appealom!

Tisoč vagonov krompirja na smetišču.

Da letošnja bogata letina ne bi znižala neznosnih cen živil, so dali brezvestni špekulantje proč vreči 1000 vagonov krompirja. Ker pa nočejo, da bi revni ljudje pobrali ta krompir, so postavili stražo, ki ima nalogo vsakogar ustreljiti, kdor bi hotel pobrati kak krompir. Ta ogromna količina krompirja se nahaja blizu Elgin-a pri Chicagi.

Tisoč takih kar pripeljanih na Hammond-sko smetišče. — Pogled na ogromen kup krompirja. — Eden izmed čuvajev Bill Ples po imenu. — Nekaj prevoznih vagonov. — Pomanjkanje med reveži.

Ta krompir mora segniti. Prekupovalni baroni so tako sklenili, ker hočejo, da ostanejo cene krompirja na sedanji pretirani višini. Ako bi bilo preveč pridelkov na razpolago, bi bil trust za živila prisiljen znižati cene. Da pa to prepreči, je pokupil krompir pri farmarjih po sramotno nizkih cenah in pa potem dal uničiti, da tako prepreči znižanje cen in zmanjšanje profita.

Kako velika in vnebovpijoča je ta kapitalistična lumparija, nam priča sedanja neznosna draginja, ktera je pričela daviti ameriško delavno ljudstvo zadnja leta in katera se kljub najbogatejši letošniji letimi ni prav nič omilila, a ne samo to, da se ni omilila, marveč še vedno in vedno narašča. V nekaterih ozirih je dospela do naravnost kritične višine! A kaj se brezsrčna kapitalistična banda briga za vse to. Ona hoče svoj plen, ogromni plen, pa naj revno ljudstvo od lakote umira. V svoji ostudni gonji za profitom kapitalisti ne poznajo prav nikakih ozirov. Vse njihovo dejanje in nehanje se koncertrira v množini iz ljudstva izprešanega plena. Kadar pa je ta plen v nevarnosti, tedaj se poslužujejo vseh dovoljenih in nedovoljenih sredstev, pa naj bodo še tako umazana, podla in nizkotna; samo da služijo njihovi brezmenji samopašnosti, samo da z njimi dosežejo svoj satanski naklep. Ta oderuška zalega ve, da je ljudstvo vsled draginji drugih živil, zlasti mesa, zelo navezano na krompir, — katerega je prisiljeno kupovati kot svoje navadno vsakdanje živilo in zato krompirja ne more na noben način bojkotirati, marveč se mora brezpogojno udati njihovi roparski zahtevi.

Zima prihaja, vsak dan ostrejša, vsak dan bujša. Milioni revežev v strahu pričakuje grozo, katero jim ima zima prinesti. Na stotisoče brezposelnih delavcev v dubomornih skrpeh išče dela, dobro vedoč, da njim samim in njihovim družinam treba sto in sto stvari, da se ubranijo sile mraza. Treba je več in tečnejših živil, treba je gorke obleke, treba je kurjave, treba tega in onega, a kje vse to dobiti — dela ni — in zato tudi denarja ne. Pomanjkanje je neizogibno, a tam doli na elginskem smetišču gnije 1000 vagonov krompirja in sestradani reveži se ga niti dotaknuti ne smejo, niti krompirčka ne smejo pobrati, da bi utešili svoj glad. Kapitalisti hočejo, da toliko in toliko ljudi živi v pomanjkanju, a isti kapitalisti hočejo, da živila gnijijejo, ker njihov profit tako zahteva.

To škandalozno početje chicaških prekupovalcev živil je odkril socialistični list Chicago World, kojega poročevalci so fotografirovali ogromne kupe krompirja ter zadevo natanko preiskali. Dognali so, da se že več let dovažajo iz Chicaga na označeni prostor pri Elgin vodene buče, kumare, krompir in enaki pridelki, kadar je istih preveč na trgu in se prekupovalci boje, da bi se vsled obilnega produkta znižale cene.

Najvažnejša figura v tem kapitalističnem zločinu je prekupovalec Hauptman, ki se je zavedal svojega ostudnega greba, ko je prišel k njemu po informacije časnikarski poročevalec ter je skušal vse tako obrniti, da je krompir tam samo spravljen in ga hočejo pozneje izkopati. Priče pa so potrdile, da se nobene stvari ne odkopava marveč, da vse tam segnije.

Poleg vseh teh ljudskih sleparstev se še vedno dobijo ljudje delavci, na kojih račun ge vse. Ti podpirajo in se navdušujejo za stranke, pod kojim zaščito se vse te lumparije izvršujejo. Sedanja draginja ne bo prej omejena, da bo ljudstvo skupno lastovalo tržišča, na katerih se ne bo gledalo za profit posameznikov, marveč za koristi vseh zainteresiranih ljudi. Kadar bomo prišli tako daleč, da se bodo poljski pridelni razpečavali med ljudi ne zato, da bi si pri tem posamezniki napolnili žepe, pač pa za splošno korist, kadar bo doseženo to, bo tudi odpravljena sedanja draginja.

Zopet vislice.

V državi Oregon je bil pri zadnjih volitvah volilcem predložen predlog, da naj se odpravi smrtna kazen, katera se izvršuje z vislicami. Toda iz nerazumljivih motivov so volilci oklonili ta predlog, ter s tem povedali, da hočejo še naprej vislice. Na podlagi te zavrnitve bo 13. decembra obešenih pet zločincev-morilcev, kojih izvršitev kazni se je odložila do po volitvah.

Guverner West je sicer pred volitvami trdil, da bo rešil morilce smrtne kazni, tudi če bi volilci zavrnili predlog, toda po zmagi je čisto drugega mnenja. On pravi, da je sicer proti smrtni kazni, a da njegovo prepričanje ne odločuje, četudi ima pravico, temveč da mora spoštovati voljo svojih volilcev. Žrtve obstoječih razmer bodo prejele postavno kazno, zakonu se bo zadostilo, a pravi krivec — zločinec kapitalizem bo ostal nekaznovan.

Socialisti — najboljši državljani.

"The New York World" je pisal ob priliki mednarodnega socialističnega kongresa in njegovih protestov proti vojni sledeče: "Socialisti, ki v Berolinu, na Dunaju in na mednarodnem kongresu v Bazlu protestirajo proti brezkoristni vojni, **so najboljši državljani svojih dežel,** zato so pa pri šovinistih in aristokratih na slaben glasu." — Pripomnjeno bodi, da ta list ni socialističen, ampak enakega žanra kakor Glas Naroda. Razlika med njima je samo ta, da ima "World" nekoliko bolj zdravomiselne urednike kakor G. N.

Železniški trust — razpuščen.

Vrhovno zvezno sodišče je določilo na podlagi Shermanovega proti-trustnega zakona, da je velika Harrimanova železniška zveza protipostavna. Ta zveza je nastala tedaj, ko je Union Pacific Railroad Co. pokupila 46 odstokov glavnice Southern Pacific Railway sistema. Splošno se sodi, da je ta razsodba velikega pomena za železniške družbe kajti na podlagi te razsodbe je jasno, da se železnice, ki konkurirajo med seboj, ne smejo združiti. Toda železniški magnatje in finančirji ne bodo dobili vsled te rasodbe prav nobenega belega lasu več, dobro vedoč, da so vse te proti-trustne razsodbe, kakor tudi Shermanov proti-trustni zakon sam ostudna soaka, ki služi samo za slepljenje javnosti. To dokazuje najjasneje petrolejski trust, kojega delnice so poskočile po zazpusti skoro za 50 procent.

Ko je država Arizona prosila

za vsprejem v Zvezo am. držav, je Taft zahteval, da država najprej umakne zakon za odpoklic sodnikov iz službe. In šele, ko je to storila, ji je bil vstop dovoljen. Pri zadnjih volitvah pa je bil odpoklic sodnikov zopet sprejet, a ta zakon se ne bo več umaknil, umaknil se pa je Taft in sicer za vselej! Vsaka stvar ob svojem času!

Rudarji v Indiani.

Po poročilu državnega rudniškega nadzornika Frank I. Pearse-a, je bilo v državi Indiana pretečeno leto 21,230 premogarjev, katerih povprečna tedenska plača je znašala $11.85. Kako sramotno in krivično malenkostna je ta plača, dokazuje poročilo istega nadzornika, da stane tona mehkega premoga podjetnika samo 89 centov. Ako upoštevamo, da morajo konzumeneje danes plačevati za tono tega premoga najmanj $3.75 ali več, lahko pojmujemo velik profit, ki ga spravljajo podjetniki in prekupovalci v svoje žepe na račun delavcev.

Od 20 milionov šolskih otrok

v Z. dr. jih je 25% ali 5 milionov, ki trpijo na malnutriciji kako piše profesor dr. Thomas D. Wood, na Columbia univerzi. Z drugimi besedami se to pravi, da dobi v naši bogati deželi 5 milionov otrok premalo jedi.

Črna četa napoveduje boj socializmu.

Nekakna "družba sv. Rafaela" je imela pretečni teden svoj zbor v New Yorku. Na tem zboru je ta "prekoristna" družba razpravljala tudi o socializmu. Častitim gospodom zborovalcem je strah pred socializmom pretresel kosti do mozga in v silnem trepetu sprejeli so resolucijo, s katero konštatujejo "bridko" resnico, da socializem med slovenskim delavstvom v Ameriki krepko narašča, narašča tako, da so se socialisti celo osmelili pozvati zelo nevarnega (!) socialista iz stare domovine, kateri je prišel semkaj "pohujševat" rojake. Dalje izreka resolucija prisrčno zahvalo "Amerikanskemu Slovencu za njegove "velike zasluge" v boju zoper socializem. Konča pa s ponižno prošnjo na mil. g. škofa Trobca, da bi tudi on kaj kontributiral za boj proti strašnemu (!) socializmu.

Črna gospodja se lahko zabava po svoje kakor hoče. S tem, da "družba sv. Rafaela" odobrava čenčarije Rev. Sojarja, odobrava tudi njegovo nesmrtno blamažo; odobrava to, kar je rekel Sojar na Kristanovem shodu v Chicagi, ko je **prosil sodruga Kristana za odpuščenje,** ko je dejal: "**Kristan je povedal veliko dobrega in jaz mu dam čast za to.**" in končno, ko je zaklical: "**Socialisti, Bog vam pomagaj! Jaz vam želim vso srečo!**" Če Rafaelova družba vse to odobrava in priznava — in to so vsekakor velike zasluge Rev. Sojarja — potem nimamo kaj komentirati.

Le naprej!

Berger o položaju.

Neoziraje se na to, da v prihodnjem kongresu socialisti ne bodo zastopani je sodrug in kongresman Viktor Berger minuli teden izdal izjavo o velikih socialističnih pridobitvah pri zadnjih volitvah ter o naraščanju soc. stranke v prihodnjih štirih letih. Berger s sigurnostjo trdi, da se bodo soc. glasovi v tem času pomnožili na dva miliona.

"Socialisti ne moremo zmagati v kongresnih okrajih, ako ne dobimo večine vseh glasov," je nadaljeval Berger. Navadna večina nad republikansko ali demokratsko stranko ne zadostuje, ker vse, nam nasprotne stranke pozabijo medsebojna nasprotstva ter se združijo proti nam, kakor hitro spoznajo, da ne morejo več delavcev voditi za nos. Navzočnost 50 socialistov v kongresu bi imelo čudovito velik upliv na stare stranke. Prisilili bi jih, da sprejmejo zakone, o katerih danes niti ne sanjajo ne.

Poraz republikanske stranke je pokazal dejstvo, da so volici Z. dr. zgubili zaupanje v republikansko, kakor tudi demokratsko stranko čeprav je ta slednja zmagala.

Da je demokratska stranka nazadnjaška, si sama ne more pomagati, ker jo kontrolira oderuški jug in korupcija velikih mest. Ako se demokratom ne posreči olajšati neznosne draginje in ako bodo hoteli izpolniti obljube svoje platforme ter odpraviti truste, je politična revolucija in industrialna panika neizogibna v teku dveh ali štirih let. To pa pomenja demokratske slabe čase, čase ljudskih kuhenj.

Sedaj pa bo panika zadela tudi južne države; zlomila njihovo dosedanjo politično moč in dala povod nemirom in izgredom."

Nadalje je trdil Berger, da stari stranki ne moreta več upati na uspeh, pač pa ima nekoliko bodočnosti nova progresivna stranka. Demokratje so po njegovem mnenja docela nezmožni in niti od daleč ne morejo biti kos času primernih reform.

Iz naselbin.

DA SE SPOZNAMO, MR. SAKSER!

Milwaukee, 2. dec. 1912.

Zasebnega gonjarjenja in diskusiranja sebičnih interesov in intrig posameznika ne ljubimo. Ker pa že Mr. Sakser v svojih Business-poročilih, "Glas Narodu" (!) hoče in naravnost provocira, da se ga nekoliko razpostavi v pravo luč, hočemo tem potom nekoliko ustreči njegovi srčni želji.

Torej Mr. Sakser, Vam ni všeč socijalizem v S. N. P. J.? Da, da, verujemo. Vi imate jako občutne živce in nervoznost se Vas prijemlje! Ali temu treba se privadit; sprva sicer težko gre! Svet napreduje in obenem vse, kar je napredno, torej tudi naša napredna Jednota. Zakaj niste namesto tistih smešnih in otročjih napadov natisnili v vašem lajbžurnalu tisto slovito "Pesem starega Kranjca" in napravili bi bili dosti večji utis na svoje verne ovčice! Tako vas pa moramo razpostaviti danes v popolni nagoti kot nesramnega in sebičnega ribiča, ki hoče na račun nezavednosti in neorganiziranosti slov. delavca — trpina ribariti v kalni vodi. Torej čujte, tako vzvišeni in vzorni rodoljub, naprednjak, rešitelj naroda i dr., kakor Sakser, pa se drzne izdati se za tako nesramno-perfidnega sebičneža, intriganta in politikanta! To je neznosno! Ali to je resnica in v dokaz rabili bomo popis, kterega izdaja v svojem listu; konstatirali bomo fakta in izvajali konsekventne zaključke.

Bili so časi, ko je bila S. N. P. J. na robu propada; vodstvo bilo je slabo in ignorantno, malomarno. Takrat bilo je v Sakserjevem časopisu vse prav in brali smo, da slov. narod v Ameriki napreduje. Časi pa so se izpremenili; ista Jednota prešla je v dobro vodstvo, reakcija se je izstrebila in pričelo se je sistematično z varčnim gospodarstvom, Jednota postala je privlačna, močna po številu članov, trdna financijelno in kar je posebno važno, vsal je list "Glasilo" in med člani vnelo se je splošno mrzlično zanimanje za različne delavcu koristne nasvete in misli. Skratka, začel se je izvajati namen Jednote, kar se glasi na prvi strani pravil: "Namen Jednote je: **podpirati gmotno in duševno, zedinjevati in izobraževati**". In zdaj, ko je šlo vse gladko, ko je trud in sad začel roditi, zdaj začela se je vzbujati v Sakserjevih prsih nevoščljivost, srdita, blazna nevoščljivost — in strah... Pri tem pa so ušle Saksarjeve misli v bodočnost... Kaj bo, če gre tako naprej? Ljudje se zanimajo vedno bolj za resne stvari, meni kmalu že ne bo nihče verjel, kupovanje šifkart pri meni se zmanjšuje, denarni promet gre doli, celo vojaške bukvice in pasi se nam ne izročajo, da bi jih opremili s prošnjami. To mora biti posledica teh prokletih socijalistov in naprednjakov, ki so se izneverili mojim naukom, domovini, cesarju in... Maščevati se bo treba nad temi prokletimi novotarijami in zasejati med Slovence prepir, nejedinost in medsebojno nezaupanje, pa se bo zopet vse obračalo na mene... Da, razdejati hočemo najprej S. N. P. J. Prilika zato je ugodna in še je čas, da se preslepi dosti ljudi, hočem dati navodila svojemu uredniku..." Pri teh besedah izbulile so se F. Sakserjeve oči, izlil kozarec vina vase, potem pa jezno vstal in šel. Naslednji dan pa je bilo gromenja in treskanja po Sakserjevem listu. Tisti strašni socijalizem terorizira S. N. P. J.! Nekaj nezaslišanega! Slovenci so v nevarnosti in domovina...! Pozivlja se člane naj protestirajo, narod naj vstane in se reši! In res protest ni izostal. Seveda protestiralo se je proti Sakserjevem rokovnjaštvu. To je pomagalo, da je Sakserju zmanjkalo sape, a v svoji onemoglosti prišel kmalu zopet s še bolj kozlovskim napadom, ščuvanjem proti Jednoti. V svojem pastirskem listu trdi, da se je spremenil temelj Jednote, če so delegatje soglasno sprejeli tisto nedolžno Molekovo rezolucijo. Ne zamerili bi Sakserju, če ima o pojmu temelj, prepričanje ali načelo tako malo znanja, ker on sploh še nikdar ni imel nikakega prepričanja in tudi ne ve na kakšnem temelju stoji njegova konstitucija izvzemši če se gre za $. Zameriti pa moramo Sakserju zaradi njegove srednjeveške butalosti, češ, da so dandanes še vedno ljudje, ki verujejo vse, kar je anpisanega ali natiskanega. Molekova resolucija je poziv slov. delavstva k tesnejšemu združenju in razrednemu organiziraju. To je vendar naravna posledica razmer današnjega sistema. Zato imamo tudi naše Jednote, ktere nas ščitijo, da nismo izpostavljeni pasji usodi. Če pa se Sakser zdaj jezi, ker si delavci hočejo pomagati po svoje, prav je, zakaj pa Sakser ni začel "Insurance Businessa", na svoje in to v pravem času pa bi bil imel danes "vse Slovene pod streho hiše ene". Tako bi si bil lahko danes mel zadovoljno roko, a zdaj si puli lase in bljuje ogenj na druge. Ravno tako onemoglo je tisto zlobno natolcevanje, češ v kakšne namene še znajo iti Jednotini novci! Seveda Sakser sodi po svojem kopitu, ker on kot človek brez vsacega načela in prepričanja mora biti tudi zmožen sličnega natolcevanja tudi v dejanju. Naši Jednoti pa se le lahko častita, ker si je izbrala v eksekutivo može po njih zmožnostih in ne oziraje se pri tem na njih osebno in politično prepričanje. Kajti mož, ki ima prepričanje to ali ono, ima vedno več moralne obveznosti, kakor pa oni brez prepričanja a la mode de la Sakser. Sakserju pa se le moremo še zahvaliti, ker se je izdal kakšno pesem zna peti in kje ga čevelj žulji. To je dosti Mr. Sakser od Vas, kar bi bilo več, bilo bi vse preveč. Svaki naj zase Boga moli, a Vi bi ga radi za sve! SNPJ. pa bo shajala brez Vas tako, kakor je, tudi v bodoče. Če pa imate še kaj nasvetov, pa veste kaj naredite? Namažite črevlje!

Louis Rachner,
Član S. N. P. J. in J. S. Z.

DELAVSKO ČASOPISJE.

Gross, Kans. — V vseh različnih jezikih izhaja vsakovrstno časopisje, od katerega prideta zlasti dve vrsti v poštev. V prvo vrsto spada časopisje, ki zagovarja kapitalizem in vse iz njega izhajajoče krivice in gorje; v drugo vrsto pa spada časopisje, ki pobija kapitalizem in vse njegove grozne posledice. Obe te dve vrsti sta nasprotni ena drugi. Boj med njima je vsak dan hujši, ker moč delavskega časopisja nevzdržno hitro raste, kajti delavci, ki delajo v rudnikih, plavžih ali tovarnah, so se začeli zavedati važnosti delavstvu zvestega časopisja, zato pa napenjajo vse sile, da to časopisje raste, se širi in spopolnjuje, s tem rastejo, se širijo in spopolnjujejo delavski interesi.

Na drugi strani pa se je delavstvo s studom začelo odvračati od kapitalističnega in kapitalizma zahlapčenega časopisja, ki zabranjuje, da čitatelji ne morejo spoznati resnice ter resničnega stanja svojega bednega položaja, da ostajajo nevedni, brezbrižni in nezavedni. Ta gospoda namreč ve, da bo konec njene moči in upliva, kakor hitro izkoriščane mase spoznajo svoj položaj, postanejo zavedne in spoznajo svojo nezmagljivo moč. Da pa ostanejo ljudske mase še naprej nevedne in se puste izkoriščati, skrbi kapitalizem potom svojega časopisja.

Kako se to zapeljevanje in odvračanje od spoznanja resnice vrši, najlažje spozna, kdor bere raznovrstne liste in jih potem primerja s pravim delavskim časopisjem. Nevedni delavci seveda verujejo takemu pisarenju in sovražijo vse ono, kar bi jim moglo izboljšati njihovo bedo; vsled tega se ni prav nič čuditi, da je večina delavcev še vedno tako zaslepljena, da nasprotuje svojim lastnim koristim. Ljudskim izkoriščevalcem in pijavkam delavske krvi to vstje omogočuje bogat plen. Kadar pa postane breme že preneznosno in zahtevajo delavci izboljšanja, tedaj pa pošljejo kapitalisti nad delavce kole in svinec — namesto kruha. V takih slučajih hlapčevsko časopisje hinavsko poroča, da so bile take brutalnosti od strani kapitalističnih hlapčonov neizogibne, ali pa potuhnjeno molči o vseh grozodejstvih, izvršenih nad delavci, njihovimi ženami in otroci. Kar pa je najgrše, je to, da se tako časopisje v svoji podli hinavščini postavlja na stališče zvestobe do onega delavstva, katero je prej duševno zasužnjevalo, varalo in efijaltsko izdajalo njegovim rabljem. Toda delavci so začeli spoznavati svojo zmoto, postajajo vsak dan zavestnejši ter trgajo krinke raz obraze svojih lažiprijateljev.

Tudi mi slov. delavci imamo nekaj listov, kateri izhajajo v prvi vrsti iz kupčijskih nagibov in interesi delavcev pridejo šele za "biznesom" na vrsto.

Poglemo na primer G. N., kako ta neusmiljeno udriha po S. N. P. J., dasi mu ni ta dala prav nobenega povoda za to. V svoji veliki hinavščini opravičuje svoje napade, češ, da je dolžan braniti jednoto pred propadom: a dasi je sam tisti, ki hoče najprvo v jedno to zanesti prepir in jo potem vpropastiti. A zakaj vse to? Zato, ker se boji, da bi 10.000 članov S. N. P. J. spoznalo resnico, se zavedlo svojega položaja ter se s studom obrnilo od G. N.,, ki je vse drugo prej kakor pa list slovenskih delavcev v Ameriki. Da, da gospodje v New Yorku se boje, da bi med sl. delavce posijala luč spoznanja, vsled česar bo moral iti G. N. po gobe, ali se pa skesati svojih neštevilnih grehov, zagrešenih nad delavci, opraviti naloženo pokoro ter se resnično poboljšati. Druge rešitve ni. Za sedaj pa naj si G. N. zapomni, da mi delavci ne potrebujemo njegovih naukov in navodil, za vse to bodo že drugi skrbeli!

Mi člani in članice S. N. P. J. in drugi zavedni delavci pa pokažimo, da se ne pustimo prav nič komandirati od ljudi okrog G. N. Pokažimo, da smo razredno zavedni in da se kot taki zavedamo dolžnosti do svojega lastnega časopisja. Delujmo z vsemi močmi, da to nam zvesto časopisje raste, se širi in spopolnjuje.

Naš neustrašeni bojevnik za delavske pravice "Proletarec" ravno sedaj zbira v svojo armado 1000 novih bojevnikov. Pomagajmo mu, da jih čim prej dobi!

Fr. Smerdu.

PO ZMAGI.

Frontenac, Kans. — To je bilo preklinjanje in govorjenje tu v Frontenac in po celem Crawford countyju dan po volitvah, ko se je zaznalo, da so socialisti zmagali skoro na celej črti. Ljudstvo je bilo bolj razburjeno, to je republikanci in demokratje, kakor pred par leti, ko je ciklon divjal tod. Ljudje so stali v grupah vprašajoč se, kako je to mogoče. Sleherni je že slišal kaj o socializmu in socialistih; a da pa bi bili socialisti tako močni, to jim niti na um ni prišlo. Ni mi potrebno še enkrat poročati, koliko soc. uradnikov smo izvolili, ker to je bilo že v Proletarcu objavljeno. Pripomnim le toliko, da izvzemši par manjših uradov, je vse socialistično v celem county-ju.

Pred volitvami je bilo dosti demokratov prav prijaznih z nami. Menda so si mislili, da bomo res toliko nespametni ter zanje glasovali. Potem pa, ko se je rezultat glasovanja pokazal, so videli, da so oni in republikanci premagani od socialistov, so nam takoj hrbet obrnili in se združili z republikanci. Sedaj nas skupno preklinjajo in sovražjo. Tukajšnje angleško časopisje se prav jezi nad nami. Piše, da smo ignorirani, da ne poznamo amerikanskega političnega življenja in smo le radi tega glasovali za socialistično stranko. Na drugi strani zopet piše vsakovrstne prismodarije o socialistih in našej stranki, češ, da stoji soc. stranka za prosto ljubezen, za delitev premoženja, vničenje cerkve. Nadalje, da so socialisti sami prekuculni in anarhisti, katerim ni sveta nobena reč. Najbolj čudne obraze delajo uradniki, oboji: republikanski in demokratični, ker bodo morali prepustiti svoje urade ljudem, katerih so najmanj pričakovali. No, vse se spreobrača, kakor je rekel Rev. Sojar v Chicagi, zakaj bi se tudi to ne. Bojimo se edino le, da bi kateri ne prišel ob pamet. Sivi lasje jim rastejo kar pred očmi. Ti reveži imajo sedaj tak strah pred nami socialisti, kot Turki pred Bolgari. Obraze imajo take, kot bi Bogu jesih izpili. Posebno duhovnik Pompeney nas ima prav v želodcu. On se je zavezal pri samem Luciferju, da bo vničil Appeal to Reason in vse socialiste izgnal ven iz Crawford Co. Le škoda, da ni tukaj Sojarja, Kranjca in Pollacka, to bi bili štirje pravi ptički .Pred vsemi bi gotovo imel prednost naš Pompeney, ta je namazan z vsemi žavbami. Naj si bo že kar hoče, bati se nam ni potreba nič. Preganjani gotovo ne bomo tako, kot smo bili od republikancev. Samo radi tega, ker sem včasih ječmenove prodajal, sem bil bolj preganjan kakor bi katerega ubil. (Verjamemo, tu v Chicagi so pretekli teden jednega trgovca popolnoma oprostili ker je vstrelil v hrbet človeka tako, da je isti potem umrl.) Bil sem mesec dni v zaporu, ne da bi me postavili pred sodnika, ali da bi mi dovolili postaviti jamščino. Ko sem prišel potem enkrat pred sodnika, me je isti popolnoma oprostil. Neki porotnik mi je dal razumeti, da sem preganjan samo radi tega, ker ne spadam k pravi stranki. Ko sem bil enkrat prost, sem se zavezal, da se bom že nad njimi vsemi maščeval. Maščeval sem se pošteno. Agitiral sem s podvojeno silo za našo stranko. Pravijo, da hočemo socialisti družinsko življenje razkopati. So li bili to socialisti, ki so mojo družino in mene v nesrečo spravili? Je li to socialistična vlada v West Virginiji, kjer so izgnali zadnje poletje na tisoče ubogih premogarjev in njihovih družin ven iz hiš na prosto, kjer še sedaj bivajo, ko je že zima tu? Ravno tako se vrši v drugih državah. So li vse te države socialistične? So li socialisti krivi, da mora toliko otrok v rani mladosti že iti v tovarno delati, pri tem ko odrašeni zdravi delavci tavajo brez dela? Ne in tisočkrat ne! Tega je kriv sedanji kapitalistični sistem in nihče drugi!

Dne prvega aprila, prihodnjega leta se bodo vršile mestne volitve. Sodrugi, posebno tukaj v Frontenac, potrebno je, da se dobro pripravimo. Boj bo ljut. Kapitalisti se bodo popolnoma združili. Stranki bosti samo dve, to je naša in njihova. Sedaj je zima. Časa bo dovolj za čitanje. Potrebno je, da se kaj izučimo. V vsaki hiši mora biti Proletarec, oziroma vsaki delavec bi moral biti naročen nanj in ga pazno čitati.

Tukaj je vse polno slovenskih naselbin, dopisov pa prav malo Kje je vzrok za to? Moči je dosti. Treba je le malo dobre volje pa se marsikaj lahko napiše, kar ljudstvo zanima! — S tem se tudi list bolj širi. Čas je, da se rešimo mezdne sužnosti. Torej na delo!

Anton Flori.

DELOVANJE POSAMEZNIKA ZA SKUPNOST.

Pittsburgh, Pa. — Vsakega posameznega delavca dolžnost je, podpirati delavske organizacije. Kolikor močnejše so delavci organizirani, toliko boljše je za vse delavstvo!

Kako pa naj delavec podpira organizacije? Zelo lahko: Delavec, kadar greš v rgovino, zahtevaj unijsko blago. Pri nakupu si ne pusti vsiliti skebskega blaga. Pri tem pa moraš paziti, da ima kupljeno blago "Union Label", kajti edino izdelki, ki nosijo unijski znak, izvirajo iz unijskih delavnic. Z vsakim nakupom je nekoliko storjeno. Ako greš na primer v trgovino z namenom da kupiš recimo čevlje, zahtevaj "union made". Predno pomeriš čevlje, se prepričaj, ako imajo isti vtisnjeno unijsko znamko. Ako nima trgovec takih v zalogi, zapusti trgovino in pojdi naprej v drugo, tretjo, da, toliko časa, da dobiš pravi uniski izdelek. Za teboj pride drugi, tretji itd.! Noben delavec ne mara več skebskega blaga, bo rekel trgovec! Spoznal bo, da izgublja odjemalce, kar je vsekakor v njegovo škodo. Da temu odpomore, bode, kakor hitro mogoče naročil unijske izdelke. To bode storil prvi, drugi, tretji trgovec, kajti vsak rad ustreže odjemalcem — razumljivo, v lastno korist.

Dobro. Trgovci pošljejo svoja naročila eden za drugim na uniske tovarne. Kolikor več naročb dobijo uniske delavnice, toliko manj jih imajo neuniske. Tako se more na to unisko delavstvo pomnožiti! Nasprotno se mora zgoditi v neuniski tovarni. Tu se pa morda kdo najde, ki bo rekel, da ima to slabe posledice za neorganizirane delavce, ki so vposleni v skebskih tovarnah. Ravno nasprotno: Enaki delavec zgubi slabo delo z dolgim delovnim časom in slabo plačo. Na drugi strani se mu pa odpre boljše delo z boljšo plačo in krajšim delavnikom. Slednjič tudi tovarnar izprevidi vzrok nazadovanja v svoji obrti in prizna unijo.

Smelo trdim, da bi s takim postopanjem delavstvo doseglo iste uniske plače in uniski delavni čas brez vsakih stavk, kajti znano je nam, da se pri kapitalistih najhitreje kaj doseže, ako se jih zagrabi za njih prenapolnjene mošnje. Delavec! Tvoja dolžnost je bojkotirati vse neunisko blago! Saj vendar danes dobiš že vsako malenkost, kar sploh rabiš, z unisko znamko. Ako dobivaš kruh od grocer-ja pazi, da ima tudi isti unisko znamko. Pekovska organizacija obstoji že skoro eno leto v velikem boju proti trustu kruha. Slednjič hočejo nam še vsakdanji kruh monopolizirati in ti delavec mirno gledaš tako početje!? Kdo bode zmagal, je odvisno od tebe — delavec — največjega odjemalca kruha! Kakor britko čutimo posledice mesnega trusta, tako bomo čutili posledice krušnega trusta, ako se mu pravočasno ne postavimo v bran in edino sredstvo za to je bojkot trustovskim izdelkom. Zapomni si delavec — oziroma del. gospodinja — da je "Ward' mothers" in Tip Top kruh ter Peerless trustovski skebski izdelek.

Zavedaj se torej delavec svoje stranke in podpiraj isto s tem, da na vsaki kupljeni stvari zahtevaš unisko znamko. Kajti v nasprotnem slučaju padajaš le bič svojemu izkoriščevalcu, s katerim te vedno hujše tepe.

Blaž Novak.

Yukon, Pa. — Da ne bodo naši tovariši drugod mislili, da smo v naši naselbini že pomrli ali pa da nas je že zima vzela, se mi zdi potrebno, da tudi mi povzdignemo svoj glas skupno z drugimi zavednimi delavci, kateri so zlasti zdaj izpostavljeni vsakovrstnim napadom od strani različnih delavs. hinavskih prijateljev, ki vedno pravijo, da se potegujejo za delavske koristi, a v resnici jim koristi delavcev, od katerih živijo, nit' na misel ne prihajajo. Dobil sem v roke "G. N.", ki zabavlja in napada S. N. P. J. ter "peščico" socialistov. No, naj se kar nič ne tolaži G. N. s tem, da je samo par socialistov. Četudi niso slov. delavci v tako velikem številu organizirani v soc. stranki, a glavno je, da mislijo socialistično. Teh je pa toliko, da bo gospodo okrog G. N. postalo strah kakor hitro se bo zavedla koliko nas je in spoznalo našo moč. In ravno članstvo naše vrle S. N. P. J. je isti steber, na katerem sloni G. N. Ako bo ta steber padel, bo šel tudi G. N. "spat". Čim bolj bo G. N. ruval proti članom, tem prej bo omajan njegov steber, tem prej mu bo usojen pogin. Ako mislite, da boste želi koristi iz vaših napadov, se pošteno motite! Ako vam je do tega, da čim prej zmrznete, potem kar nadaljujte z napadi in ruvanjem! Mi člani S. N. P. J. bomo odbijali klin s klinom.

Člani S. D. P. Z. protestiramo, kakor tudi naše celo društvo, da bi bilo naše glasilo kapitalističen in skebski list. Delavci morajo podpirati delavski list, ki ne nosi samo ime "delavski", temveč tudi res kaj stori za delavce. Pokažimo, da smo zavedni v vsakem oziru. Odgovorimo na napade na tak način, da bodo gospodje v N. Y. tudi v žepih čutili in žep je pri njih najbolj občutljiv. Gotovo jim gre predobro, zato so postali tako prevzetni in si lastijo komando nad našimi organizacijami. Zavedajmo se vsega tega in pojdimo na delo!

Nobena sila ni tako velika, da bi ji složen nastop delavcev mogel kljubovati, pa naj pride od koder hoče. Danes so vsi oni zoper socializem, ki se bojijo za svoj profit. Toda gotovi bodimo, da bo socializem nad vsemi zmagal, pa naj bodo oni Tone Sojarjeve vrste ali šifkartaške iz New Yorka. Zapomnimo si vse to dobro, ter tudi ravnajmo po tem!

Pozdrav vsem članom S. N. P. J. ter S. D. P. Z. in vsem ostalim zavednim slov. trpinom v Ameriki.

A. G. sodrug.

Aurora, Minn. — Iz vseh krajev čitamo dopise v "Proletarcu", le iz naše naselbine, ki ni tako majhna, se redkokedaj kaj sliši. Zlasti sedaj je potrebno, da se oglasimo, ker razmere to zahtevajo.

1. decembra so finski delavci otvorili svojo dvorano, ki je ena največjih na "Mesaba reniž". Ob tej priliki so različni govorniki pojasnjevali in povdarjali važnost lastnih dvoran za delavce. Nekateri govorniki so znalaše zato prišli iz druzih krajev. Tudi dve finski ženi sta govorili.

V slovenščini je govoril sodr. Mauren iz Chisholma. Seje raznih društev in slabo vreme je bilo vzrok, da slovenskih sodrugov ni bilo toliko na veselici, kakor bi bilo želeti. Finski delavci imajo po vseh večjih naselbinah svoje dvorane, kjer se shajajo k pogovorom, sejam, zabavam, izobrazbi itd. To je tudi vzrok, da so finski delavci dosti bolj izobraženi in napredni kakor smo mi. V tem bi morali slov. delavci posnemati svoje finske tovariše ter povsod gledati na to, da si pridobijo svoje shajališče, kjer bodo neodvisni od posameznikov.

Tudi pri nas čitamo G. N., list slov. kapitalistov v N. Y., ki piše proti delavcem in na ta način pomaga delavcem do spoznanja, da je ta list za delavce brez pomena in da ga bodo zato začeli opuščati. Pri nas že dolgo časa preziramo ta čenčasti list in zato se nič ne menimo kaj čveka in kaj ne. Z vsem tem le sam sebi škoduje, drugim itak škodovati ne more. G. N. kot list, ki zasteguje in zagovarja kapitalizem, zato drugače pisati ne more. Vsi kapitalisti pišejo tako, kakor piše on. Mi delavci dobro poznamo taka hinavsko pisanje. Čudno res, čudno bi bilo, ako bi G. N. drugače pisal. Dokler ni v nevarnosti profit, je vse dobro, a kadar tem trda prede, tedaj pa bog pomagaj! Vse, kar jim je na poti, hočejo brezobzirno poriniti na stran.

G. N. že tako ne prinese druge ga kot cel kolone za delavce nevažnih poročil in čenč, ki čestokrat niti od daleč niso resnične. Kako ponižen in udan sluga kapitalista je G. N. kaže to, da je ta list pred volitvami pisaril in agitiral za Tafta, ki je znan kot zagrizen nasprotnik delavskega naprednega. Gotovo so splavali lepo tisočaki po vodi, ker je Taft propadel. To pa neworško gospodo grozno jezi; zato pa skušajo svojo jezo na kak način potolažiti, spravili so se nad socialiste, češ, ti so krivi, da naš ugled in veljava padata, za to po njih!

Delavci, tovariši! Ako hočemo, da se naš bedni položaj kedaj izboljša, ako hočemo, da se otresemo kapitalističnih verig in suženjstva, se moramo odvračati stran od listov, ki so v službi kapitalističnih priganjačev, ki pomagajo držati delavce v nevednosti in brezbrižnosti. Tak list delavcem več škodi kakor pa koristi. Podpirajmo delavstvu zvesto časopisje. Skrbimo, da bo naš "Proletarec" v vsaki slov. hiši. Pri nas v Aurori ga je dobiti skoro povsod! Zavedni delavci po drugih naselbinah, glejte, da bo tako tudi v vaši naselbini.

A. Š. v sporazumu 25 slov. del.

Globe, Arizona. — Bodi mi dovoljeno, da napišem par vrst s **topole Arizone.** Naši severni tovariši se že pritožujejo o hudem mrazu in zimi: toda pri nas še ne poznamo te nadloge, ki zlasti brezposelnega delavca preganja brez usmiljenja, pa naj se ji skuša stokrat izogniti. Gorje delavcu, katerga zaloti zima v brezposelnosti in brez sredstev!

Z delom je pri nas srednje. Delamo še precej dobro in stalno, a delo je težko in naporno, sicer pa delavcem trpinom danes nikjer rožce niso posute na pot. In drugega tudi v resnici pričakovati ne moremo, dokler nas tlači in vlada roparski kapitalizem, ki v svoji krutosti ne pozna usmiljenja, temveč uniči vse, ka

se mu stavi na pot njegovega dobička.

Tudi slovenski zastopniki kapitalizma okrog G. N. so se začeli zaganjati v socialiste, ki hočejo naše slovenske trpine podučiti ter jim pokazati pot do izboljšanja. Gospoda v N. Y. vidi v nevarnosti svoj profit, ako pridejo delavci do zavednosti, zato pa hoče socialiste diskreditirati med slov. delavci ter tako preprečiti pravi napredek. Kako naj G. N. podučuje slov. delavce, ko sam nima toliko zavednosti, da bi ne igral tako sramotne vloge "sceba", kakor jo igra. Gospodje, pometite najprvo pred svojim pragom, kjer je toliko gnoja in smeti, da nas bogobvaruj. In ko ste očistili pred svojim pragom, skušajte pomesti drugje, ako je kje sploh kaj pometati treba. Najmanj pa je kakega pometanja treba pri S. N. P. J., zato roke proč!

Kaj vendar mislite, da so slovenski delavci v Ameriki kake "marinetke", da bodo plesale, kakor bodete vi piskali. Se pošteno motite! Tudi slov. delavcu so se začele odpirati oči, da spoznava, kaj je zanj dobro in kaj slabo. Začeli so spoznavati pravo barvo G. N. ter njegovo navidezno prijateljstvo delavcev! Zato ste lahko uverjeni, da ni več daleč čas, ko bo isto delavstvo, ki ste ga vi toliko let zapeljevali na kriva pota, z namenom, da ne spozna resnice in smer svojih koristi, da bo isto delavstvo z vami obračunalo za vselej. Vedite, da se igrate z ognjem, v katerem si boste opekli svoje prste, kakor si jih je že marsikdo drugi, čeprav se smatrate za nekakega "bossa" nad slov. ameriškimidelavci. Svaka sila do vremena. — Joe Pangere.

Jenny Lind, Ark. — Najprvo pozivljam vse člane našega kluba štev. 83. J. S. Z., da se polnoštevilno udeleže prihodnje klubove seje, dne 15. dec. ob 9. uri dopoludne. Na tej seji se bodo vršile tudi volitve novih klubovih odbornikov za prihodnje leto. To bo tudi prva seja v novi dvorani. Potrebno je, da se vsi sodrugi seje udeleže in da se najboljši izmed vseh postavijo v odbor. Na ta način je mogoče, da bo klub napredoval po začrtani poti. Poleg tega pa naj vsak član gleda na to, da pridobi klubu najmanj enega novega sodruga.

Druga stvar, ki mi leži na srcu in katere ne morem pustiti v nemar je "Glas Naroda". Resnici na ljubo moram pripoznati, da me je sram, ker podpiram tak škebsko-kapitalistični list, ki je že zdavnaj zaslužil, da bi šel med staro šaro. Javno pa se zavezujem, da ta list ne dobi od mene niti centa več in kakor hitro mi poteče naročnina, ga ne maram več v hišo. Ako mu pa to ni po volji, naj mi ga pa kar takoj ustavi. Na ta način se najprej ukroti ošabneže kakor so pri G. N. Seveda, gospodom se predobro godi, zato pa niso zadovoljni več s tem, da bogatijo na račun slov. delavcev, temveč bi pri tem radi še komandirali slov. delavce, ako ne trobijo v njihov rog. Najbolj mu je v želodcu S. N. P. J. in socialistična organizacija. Da bi se delavci spametovali ter se složno združili zoper skupnega sovražnika, to seveda G. N. ne more biti po volji, ker on je še vedno mnenja, da naj se delavci različnih narodnosti med seboj sovražijo, prepajo in pobijajo. Toda delavci spoznavajo, da se morajo združiti in združeno nastopiti proti svojim satiralcem — kapitalistom. Od tega spoznanja jih ne odvrne nihče, niti G. N. ne, pa naj se magari trikrat na glavo postavi.

Tudi se norčuje iz malega "Proletarca". O, naj se le! Zapomni si naj, da bo ravno Proletarec tisti, ki mu bo vrat zavil. Kajti kakor pravi pesnik: Zakon narave je tak, da z malega raste veliko! — Ravno je, da je seme ali podlaga dobra. Da je to pri Proletarcu, dokažejo dosedanji številni uspehi, in jih je dosegel ta naš neustrašeni bojevnik za delavske pravice, čeprav je prav majhen.

Da smo brezdomovinski, to dobro vemo sami, ne da bi nam pravil G. N. Tudi ti gospodje so bili brez domovine in zato so prišli v Ameriko s trebuhom za kruhom, kakor smo prišli priprosti delavci. Tudi oni, razven par, so brez domovine, a so tako zaslepljeni, da se tega ne zavedajo, kar jim pa gotovo ne daje dobrega spričevala.

Jaz mu pravim, da naj kar še naprej napada socialiste in ruje zoper S. N. P. J., ako hoče, da bodo slov. delavci čim prej ž njim obračunali tako, kakor zasluži.

Prav veseli me, da je prišel enkrat z barvo na dan!

S socialističnim pozdravom — Fr. Porenta, tajnik kluba št. 83.

Chisholm, Minn. — Ob dolgih zimskih večerih sedim ob svetilki ter si krajšam čas s čitanjem časopisov, ki so si nasprotni po političnem in verskem prepričanju. Ti listi često eden drugega pobijajo, zavračajo itd. V takih slučajih mora človek rabiti svojo pamet, da ve ločiti napačno od pravega, resnico od laži in hinavščine, bolno od zdravega, škodljivo od koristnega.

Tak boj ima sedaj G. N. in Glasilo S. N. P. J. ter Proletarec. G. N. se je prav široko razkoračil proti socialistom v S. N. P. J. in to brez vsakega povoda. Jaz res ne vem, kakšno pravico ima ta list vtikati svoj nos v organizacijo, v kateri nima ničesar iskati. Ako so člani S. N. P. J. nezadovoljni s tem ali onem uradnikom, saj vedo, kaj imajo storiti. Kakor izgleda gonja G. N. proti socialistom v S. N. P. J., mora vsakdo dobiti utis, da je vse to umetno prirejeno od strani par nezadovoljnih in zdražbeželjnih oseb in nič drugega. Kajti pisati kar tja v en dan, brez premerava, ali kaj lahko ta ali oni stori, je lahko; a kje so dokazi za eno ali drugo trditev? Zakaj hočete ribariti na račun nevednosti?

S. N. P. J gotovo ni prva organizacija, ki je sprejela socialistične principe in koje glasilo zastopa in agitira za socializem. Taka organizacija na pr. Western Federation of Miners in več drugih. In vse to brez vsake škode, ravno obratno, z velikim uspehom. Nam zavednim delavcem gredo take čenče pri enem ušesu notri, pri drugem ven; poleg tega pa tako pisanje vzbudi še sovraštvo in gnjev do časopisa. To je vse, kar opravi G. N. pri zavednih delavcih.

Mnogo čitam tudi o vojni. Zelo žalostno je čitati, kako ogromno število delavcev in kmetov je zgubilo svoje življenje v vojni, koliko jih je zgubilo svoje ude na bojnem polju in za čegavo korist vse to? Priprosti delavski bojevniki ne bodo imeli prav nič od vsega klanja, ako jim bo sreča še toliko mila, da se bodo vrnili iz vojne živi in zdravi. Njihov delež bodo novi veliki davki, pomanjkanje in beda. Niti pest pridobljene zemlje ne bo njihove. Ves dobiček bodo imeli kapitalisti in zatiralci revnega stanu, stanu, ki je prelil toliko krvi na bojnem polju, in je prestal toliko trpljenja in gorja. Njemu bodo prišle na delež le grozne posledice, kater nuša vojna za seboj. Koliko udov in sirot bo brez rediteljev, koliko pohabljencev si bo moralo za plačilo služiti svoj kruh s prosjačenjem od hiše do hiše. Mesto, da bi se zidale šole in drugi izobraževalni zavodi, bodo šli miljoni ljudskega denarja na dolg, ki ga je pustila za seboj vojna, vsled česar bo ostalo ljudstvo neuko, neizobraženo, ostalo bo v temi in nevednosti, po krivdi onih, ki so provzročili vojno.

Kljub tem groznim in neštevilnim drugim posledicam, se dobijo ljudje, ki v svoji zaslepljenosti še druge navdušujejo za vojno. Čas je, da delavci spoznajo, da so delavci vseh narodov bratje, ki imajo skupnega in edinega sovražnika — kapitalizem in proti njem se morajo boriti! — Naročnik P. in G. N.

Chicago, Ill. — V zadnjem A. Slov. sem čital, da to ni prava zgodovina, kar se je pisalo pred pet sto leti in da je to vse laž, kar piše "Gl. Svobode" o krščanstvu; verjamem! "Am. Sl." smatra za zgodovino samo katekizem, mašne bukvice, sv. pismo in zraven mogoče še črne bukve. A. Sl. pravi, da je to ravno tako, kar je bilo pred pet sto leti, kakor bode čez pet sto let, če se bode čitalo od E. V. Debsa. Ne eno ne drugo ne bo resnično, ker eni ga preveč hvalijo in drugi preveč podcenjujejo. Da pa ne bodo gospodje pri Am. Sl. preveč v skrbeh, kakšna bode zgodovina o E. V. debsu in o socializmu, se jim lahko pove, da naj kar sedaj kritizirajo E. V. Debsa, ako je treba kaj kritizirati in ni treba čakati na potomce pet sto let. Ako niso socialistični listi pisali o sodrugu Debsu resnice, se lahko sedaj še popravi. Kdor bode čital v "Glas Naroda" iz leta 1908 o E. V. Debsu čez pet sto let, bode našel, da so socialisti imeli takega človeka za predsedniškega kandidata, ki je bil že zaprt. Kdor bode pravičen in bo iskal resnico, bode gotovo hotel tudi vedeti, zakaj je bil zaprt. Poiskati bo moral socialistične knjige, v kterih bode našel, da je bil Debs zato zaprt, ker je bil voditelj delavstva v boju za rešitev iz kapitalistične sužnosti. In ker G. N. ni navedel, zakaj je bil E. V. Debs zaprt, bode gotovo tudi vsakdo zaključil, da je G. N. leta 1908 prav na hudoben način blatil E. V. Debsa in socialističnos tranko.

Kdor bode čital Am. Sl. čez pet sto let iz leta 1912, bode tudi našel, da so klerikalci v Am. Slov. prav grdo lagali o socialistih. Vsakikrat, kadar pišejo v „Am. Sl." da so socialisti zato propadli v Milwaukee, ker niso storili svojih obljub, katere so dali delavcem, da zato niso bili ponovno izvoljeni. Kadar tako piše Am. S. vselej zamolči in noče povedati da so se republikanci in demokratje združili proti socialistom, da so na ta način zmagali za enkrat. Mogoče bodo tudi to klerikalci čez pet sto let smatrali za pravo zgodovino, kar sedaj piše Am. Sl., ako bode sploh še kak klerikalec čez pet sto let eksistiral. Vidite gospodje pri Am. Sl., kako žalostna bode vaša zgodovina, kakor je vsa žalostna že sedaj. Vi smatrate sv. pismo za pravo zgodovino, pa še tega ne privoščite svojim ljudem, ker se bojite, da bil judje spoznali nekoliko resnice. Dajte ljudem vsaj enkrat sv. pismo v roke ali pa jim povejte, kje se dobi! Pravo in izvirno sveto pismo bi moral vsak vernik nositi seboj, ali ne?! A. K.

Dunlo, Pa. — Kakor je bilo poročano v "Proletarcu", je imela Zveza Sl. Društev veselico v korist "Sl. Izob. Doma". Program je bil pa mnogo obširneji, kakor je bilo poročano, to pa zato, ker nas je posetilo pevsko društvo "Bled" iz Conemaugh-Franklin. (Da pa si ne bo kateri napačno tolmačil, bil je to pravi "Bled", kateri ima lastni dom in Charter). Zapeli so nam par krasnih pesmi, zlasti pesem Marseljeza mora vsakega zavednega delavca do duše pretresti. Delavska deklamacija, katero je izvajala gospica Marija Zgonc, je bila nekaj krasnega.

Potem je sledila igra "Trije Tički, katera se je izigrala v popolno zadovoljnost občinstva. Ob koncu igre je zopet nastopil "Bled" ter nam zapel več lepih pesmi. Temu je sledil ples, šaljiv srečolov ter raznovrstna zabava, katera je minila pozno drugo jutro. Ves čas je vladal lep red in mir, za kar vam zavedni delavci čestitamo, dasiravno si vas neki "list Slov. delavcev" predstavlja kot nekake razbojnike. Tebi, dragi "Bled" pa iskrena hvala! Živel! kakor tudi naselbini Franklin, katera je bila tako častno zastopana. Obenem vam kličemo na svidenje ob prvi vaši prireditvi! Iskrena hvala tudi gospici Mariji Zgonc za trud in požrtovalnost v korist Sl. izobr. Doma. Živela!, kakor tudi gospej Chas. Miller, katera nam je kaj izborno igrala na glasovir.

Še enkrat hvala vsem zavednim delavcem in delavkam, ki ste veselico tako obilno posetili ter tako pomagali do res sijajnega vspeha v naši gorski naselbini.

Zveza Sl. Društev priredi veselico v korist dr. "Zarja Svobode", štev. 11 S. D. P. Zveze dne 31. decembra z gledališko igro, kar bode pa obširneje poročano.

Za Zvezo Sl. Društev — Poročevalec.

Bojkot žganja v Nemčiji.

Odkar je sklenil socialno demokratični strankin bor v Lipskem leta 1909 bojkot žganja, je padla produkcija čistega žganja od 4 na 3 miljone hektolitrov; 620.000 hektolitrov zadne žganjarne šnopsovih junkerlikerjev, ki zlorabljajo krompir za ta alkoholni strup. Namesto prejšnjih 2.6 miljonov hektolitrov žganja so izpili 1,9 miljonov hektolitrov, računano v čistem alkoholu. Vkljub temu, da so podražili šnops za 60 odstotkov, ga pride na posamezno osebo devet litrov. Strankino časopisje poziva na nadaljevanje bojkota proti žganju, kakor ga je sklenil strankin zbor v Chemnitzu.

Slovenski udarji ne hodite v Bingham, Utah, kajti tam so rudarji na stavki!

Hitro in gotovo.

Glavna zahteva bolnega človeka od zdravila je, da deluje hitro in gotovo. Tudi pričakuje, da je okus prijeten, da zdravilo ne povzroči nobeen bolečine ali razvade. Zdravilo, ki združuje vse te prednosti, je Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Vedno se lahk ozaneseš na hitro in gotovo olajšavo, če rabiš to prijetno grenko zdravilo. Varno, okusno zdravilo je to z apopolno izčiščenje ustroja in za ojačenje vseh organov, skozi katere mora hrana na svoji poti skozi telo. To pojasnjuje, zakaj tako zelo pomaga v mnogih na videz prav različnih boleznih, ki pa imajo po natančni preiskavi isti izvor ali iste znake. Če so ti znaki zapečenost, slaba slast ali oslabelost, uživajte Trinerjevo ameriko zdravilno grenko vino. V lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland Ave. ,Chicago, Ill. — Adv.

Zanemarjen prehlad.

Dr. Richterjev PAIN-EXPELLER

odstrani nevarne posledice, ako se pravočasno rabi po predpisih, ki so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice. — Pazite na ime in **sidro** na omotu.

F. AD. RICHTER & Co., 215 Pearl Street, New York, N. Y.
Dr. Richterjeve Congo Pilule olajšajo. (25c. a'l 50c.)

Telefon: Monroe 3447.

H. SCHWARTZ

ima popolno zalogo **trpežnih oblek in druge moške oprave: klobuke, kape, čevlje ter vsakovrstne kufre.**

164—166 N. Halsted St., Chicago, Ill.

JOS. A. FISHER

Buffet

Ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smodke, i. t. d.

Izvrstni prostor za okrepčilo.

3700 W. 26th St., Chicago, Ill.

Tel. Lawndale 1761

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1416

H. COOPER

trgovec s živili na drobno in debelo.

Popolna zaloga sadja in zelenjave. Dobre in sveže jestvine na zapadni strani.

3744 W. 26th St., Chicago, Ill.

Naročila rapošiljamo na vse strani mesta. — Telefon Lawndale 762.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Uredujo od 1 do 3 po pol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovensko.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter najfinejše smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

ADVERTISEMENT

I. STRAUB

URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill

Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

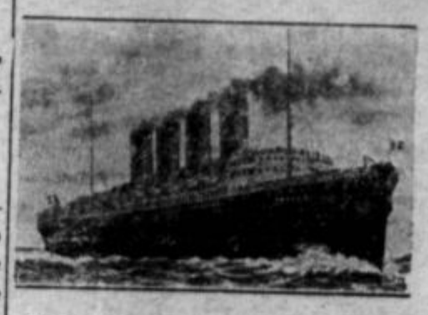

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Šifkarte prodajamo po **kompanijskih** cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka **kupuje in prodaja in zamenjuje denar** vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 $1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — **Slovenci postreženi v slovenskem jeziku.** — Banka ima $5,318,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN"

KAVARNA - RESTAURACIJA

IN POOL TABLE

M. Poldrugač -:- -:- **1816 So. Centre Ave.**

Deni danes na stran in imel boš jutri!

Začni se nočoj!

Mi smo blizu tvojega doma

in imamo odprto od sobotah od 6. do 8. ure.

INDUSTRIAL SAVINGS BANK

2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Varno, udobno in primerno! **22 let poslovanja.**

Tel. Lawndale 3682. Obleko po meri.

Trgovina trpežnih oblek za pošteno ceno.

KOTRBA BRATJE

S. W. Cor. 26th St. & Millard Ave.

Prvi na Lawndale za obleko, klobuke in potrebščine za

Može, Mladeniče in Otroke.

Suknje za odrašene ali obleke po $8.00 in više.

Suknje za dečke ali obleke po $1.95 in više.

Za kosilo na zahvalni dan hočemo naše prijatelje, da jedo izvrstno debelo raco na naš račun. Zaradi tega bomo dali z vsako kupljeno moško in mladeniško obleko ali suknjo eno zastonj od sedaj do 28. novembra 1912.

Požurite se, ako hočete imeti dobro kosilo!

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Ceškem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni -:- -:- -:-

---

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH

Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicoceli, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičočih se moških.

Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.

Popravite Vaše zdravje

Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v bolezni pri moških.

Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih.

(Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).

TAJNE moške bolezni

zguba nagona, bolezni v ledicah in jetrih

zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.

PLJUČA

naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi

(Preiskovanje brezplačno)

Zastrupljenje krvi

in vseh drugih kožnih bolezni, kakor prišče, lucije, onemoglost itd.

Ženske bolezni

beli tok, bolečine v ozaturi, garje, otekline, podju in druge organske bolezni zdravim za stalno.

(Nasveti zaston)

DR. ZINS, 183 N. Clark Str. med Randolph in Clark **Chicago**

Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo $2 za celo leto, $1 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča naj se javi tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, $1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries $2 a year, $1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

NA ADRESO GLASA NARODA.

"Glas Naroda" je sedaj prevzel nalogo "Amerikanskega Slovenca", da ubije socializem med slovenskim delavstvom v Ameriki — NOT!

Ljudje okrog "Gl. Nar." so tako nevedni da ne vedo ločiti besedo "izjava" od besede "resolucija". Mislijo, da oboje znači eno in isto. Ali so pa tako hudobni, da hočejo uveriti svoje čitatelje, da ni razlike med tema dvema besedama :to se pravi, da imajo svoje čitatelje za bedake.

Namesto da "Glas Naroda" razpravlja o 'bratih ali sodrugih', moral bi pisati o "skebih ali unijonistih"; predno ponuja svoje hinavske simpatije organiziranim delavcem, naj poprej sebi izbriše pečat skebstva.

"Glas Naroda" namenoma laže vsak dan. In prav ostudno laže: "Glasilo" mu je pribilo že cel "roženkranc" laži. Naj mu mi pribijemo še eno; zadnjo sredo je poroča!, da so socialisti na sestanku za zatišče v Chicagi zahtevali "farbo". Resnica pa je, da sta klicala: "Z barvo na dan!" le Mr. Nemanič (Austrian King!) in Mr. Zalar iz Jolieta. Seveda, "Gl. Nar." se boji zameriti "Njegovemu" Praznoglavemu Vel.-čanstvu" v Jolietu in bi rad njegove besede obesil socialistom Sram vas bodi, hinavci in lažnjivci!

G. Sakser je menda že pozabil, kaj se je govorilo na sestanku za zavetišče v Chicagi. Na sestanek je prišel tudi "kralj" Nemanič in grdo se je norčeval iz delavcev, to je iz pohabljenih in brezposelnih delavcev. Rekel je: "Zidali bi radi dom za trempe, a? Cel dan bo pod hruškon ležal, zvečer bo pa prišel v zavetišče žret! "Cela delegacija se je zgražala in Mr. Sakser je navdušeno ploskal sodr. Zavrtniku, ko je ta pošteno ožigosal surovega jolietskega "kralja". In kaj pravi na to "Glas Naroda?" Pravi, da so se jolietski delegatje "nekam čudno obnašali (!) — pač — vsakdo ima svoje — prepričanje!" Ako bi tako govoril kateri socialist, gotovo bi "Glas Nar." tulil: falot lopov, brezdomovinec, izdajalec in zlodivedi kaj še vse! Toda "king" Nemanič je — persona grata; to pove vse.

"Gl. Nar." se jezi nad "Proletarcem", češ da ni res, da so se na Balkanu klali samo prosti delavci in ponosno dostavlja, da je bil v bitki ranjen tudi črnogorski princ Danilo. Konštatiramo, da črnogorski kralj je brez malega navadni kozji pastir. Zato tudi črnogorski "princi" niso dosti več od kozjih pastirjev, nakar so se lahko pomešali med proste vojščake. Kdo na svetu sploh vpošteva kozjepastirsko dinastijo v Črni gori?

Sekaj, ko je klanje na Balkanu končano in ko je padlo mrtvih in ranjenih okrog 200.000 mož — Srbija ima toliko mrličev, da jih ne more pokopati; temveč jih sežiga — sedaj bo "Glas Naroda" prinesel znano hozana-sliko za božič in hinavsko zapel: "**Mir ljudem na zemlji!**" (Poleg slike pa morda izide tudi versko izpodrecana don-juanska "povest" o nesramežljivih ljubicah (!) iz underworlda", kakor je izšla za božič l. 1910. Isto kavalirsko! (!) povest" je potem g. Sakser javno v svojem listu obžaloval in prosil čitatelje oproščenja, češ da jo je spisal mlad in nepremišljen človek (!), kateri ne ve kaj dela. Isti **nepremišljen človek** — kakor ga je takrat jasno nazval Mr. Sakser — je danes menda prva glava v uredništvu "Gl. Nar." in piše laži in obrekovanja zoper socialiste in S. N. P. J. Tableau!)

Ko so Sakserju na časnikarskem shodu in v privatnem pogovoru v Chicagi pokazali številko "Glas Naroda", v kateri je bil nesramen napad na S. N. P. J. in grdo zavijanje resnice ravno radi nameravanega jednotinega doma, se je g. Sakser začudil in povedal **da nič ne ve**, kaj njegov list piše. Rekel je jezno: **Ti h — či** (nam reč mameluki v uredništvu "Gl. Nar.") **me vedno varajo! Kolikokrat sem jim že rekel, da naj pustijo take stvari pri miru a nečejo me poslušati; vedno urinejo kaj v list proti moji volji** (kakor tista Sakserjeva don-juanska bovolj — ti "h — — či" — kakor je izjavil g. Sakser in prič je dovolj — ki "h — — či" — kakor jih nazivlje sam Sakser — ti "ronajo" list proti volji njegovega lastnika, mislijo, da bodo na ta način "ronali" tudi Slovensko Narodno Podporno Jednoto? Opozarjamo "Glasilo", da naj tega ne zamolči.

"Glas Naroda" pravi na enem mestu, da ni proti socializmu, a na drugem mestu pa piše, da socializem ni nobeno gospodarsko uprašanje, temveč le politični bluff. Na to je nepotreben vsak odgovor. Pisuni, ki ne poznajo nobenih načel niti nobene dostojnosti — pisuni skebskega lista ne morejo pisati — kaj pisati! mazati po papirju — nič drugega kakor sam bluff! In njih lastni bluff jih bo tudi ubil!

Mi sicer ne vemo, ako je Bebel miljonar, ker nismo šteli njegovega denarja. Ali to vemo, da je Bebel star veteran v socialistični stranki, ki se že desetletja bori za osvoboditev delavcev iz kapitalistične sužnosti, da je moral v ječo radi svojega prepričanja in da si je vse, kar ima, zaslužil s svojim duševnim delom, ne pa s prodajanjem šifkart in pošiljanjem denarja v staro domovino!

Koncemtednar je v eni notici proti socializmu, v drugi pa nima nič proti socializmu. Da ne bo vezal takih otrobov mu priporočamo, da bi si nabavil nekaj socialističnih knjig in se učil, kaj je socializem. Do danes ne pozna socialističnih knjig niti po imenu, zato prihajajo taka protislovja o socializmu iz pod peresa.

Par temnih ekzistenc okoli "Glas Naroda" hoče ukazovati vsem slovenskim delavcem v Ameriki, kje in kedaj smejo pisati za socializem.

"Študirani gospodje", gospodje pri "Glas Naroda" so imeli gotovo trojko v zgodovini, dokler so hodili v šolo, ker se niso niti toliko naučili zgodovine, da so vse vojne bile do sedaj le posledice gospodarskih interesov. Z drugimi besedami. Pri vsaki vojni je odločeval gol in nag materializem, ne pa ideali.

V "Glas Naroda" pišejo o neki kliki v Chicagi. Za gospode, ki imajo zaslombo pri "Glas Naroda", je ta beseda prefina. Med njimi je precej ptičkov, za katerimi je bila izdana sodnijska tiralnica in so avstrijskim orožnikom in policajem komaj odnesli pete v Ameriko.

"Glas Naroda", "Clevelandska Amerika" in "Amerikanski Slovenec" udrihajo složno po socializmu, socialistih in S. N. P. J.

Trojedina zveza, ki se zbira okoli omenjenih listov se navidezno včasih kolje med seboj, da potem v bratski slogi zopet nastopi proti napredku in zboljšanju delavskih razmer. Gliha vkup štriha!

Do sedaj smo vedno mislili, da je časnikar dostojen, ako piše resnico. Koncemtednar v "Glas Naroda" nas je podučil, da je tak časnikar dostojen, ki tako debelo laže kot on. Hvala za poduk!

ČLOVEK, KI BI RAD POSTAL NESMRTEN.

Največji "dobrodelnik", najslavnejši "propagator" svetovnega miru, najodločnejši "prijatelj" delavcev itd. itd. Andrew Carnegie je človek, ki bi rad postal nesmrten, ali vsaj svojemu imenu bi rad ohranil nesmrtnost in sicer z milioni, katere so mu skupaj spravili tisoči škandalozno nizko plačanih delavcev.

Ta ideja nesmrtnosti mu brenči že dolgo vrsto let po glavi. Do sedaj jo je skušal uresničiti na razne načine, a zdi se mu, da ni imel zaželjenega uspeha. Zato je pred kratkem prišel na dan z novo idejo, s katero hoče doseči to, česar njegovo "veliko" srce tako želi; penzionirati namreč hoče naše ekspredsednike z letnim penzionom $25.000. Na ta način hoče Carnegie oprostiti bivše predsednike skrbij za vsakdanji kruh ter tako omogočiti, da bodo bivši predsedniki s svojimi pridobljenimi izkušnjami pomagali pospeševati koristi ameriškega naroda. V ta namen je Carnegie pripravljen postaviti fond 25 milionov dolarjev. Ta ponudba se splošno odklanja, a "radodarni" Carnegie jo ponuja kakor Čič svoj jesih; kar po vsej sili se hoče iznebiti milionov.

To je namreč tisti Andrew Carnegie, kateremu so delavci v podjetjih jeklenega trusta ustvarili velikansko premoženje. S tem premoženjem je do sedaj penzioniral že več odličnih profesorjev, kupil je več orgelj raznim cerkvam in sezidati je dal veliko knjižnic. Podpiral je znanost in plačeval junake po vsem svetu. Ustanovil je več izobraževalnih zavodov. Zgradil je "Tempelj miru" v Hagu itd. Delo njegovih milionov je v resnici veliko! Priznajmo, kar je vredno priznanja!

Pozabiti pa ne smemo, da so Carnegie-jeve milione ustvarili delavci s svojim mukotrpnim delom, da je pri spravljanju skupaj teh milionov žrtvovalo velikansko število delavcev svoje življenje samo zato, da so se ti milioni tem hitrejše množili, da je na tisoče delavcev jeklenega trusta žrtvovalo svoje zdravje, svoje ude za Carnegie-ve milione in da veliko število teh pohabljencev na milost druzih živi, ker jih je jekleni trust vrgel na cesto brez sredstev, ko so postali nesposobni za delo.

To je dalje tisti Carnegie, kojega jeklene topilnice so najpopolnejša prikazen svetopisemskega pekla v tej solzni dolini in izvor nepopisnega trpljenja in gorja za delavce, katere življenski položaj sili, da delajo v njih. In to je tisti Carnegie, kojega hlapci so se na njegov ukaz morili, preganjali, mučili nedolžne delavce — štrajkarje, ker niso ti pri vsem nepopisnem trpljenju toliko zaslužili, da bi mogli dostojno živeti, in so zato zahtevali malo boljši in večji košček kruha.

Da, to je tisti Carnegie, tisti "dobrodelni", "plemeniti", "visokorodni", "visokocenjeni", velemiroljubni' ljudstvu in človeštvu velenaklonjeni, najpravičnejši in nesmrtni Andrew Carnegie, katerega slavi ves kapitalistični in buržvazni svet kot vzor človekoljuba, kateremu se postavljajo spominske plošče in spomeniki.

Potrebno bi bilo, da se tudi delavci jeklenega trusta pridružijo temu slavlju zato, ker jih je popolnoma pozabil, odkar je nehal jemati sad njihovega dela, ko je stopil iz trusta, ter mu postavijo spomenik — velik in pomemben spomenik — iz mrtvaških glav, da se tako slava Carnegie-vega imena ne pozabi.

— **Štrajkarji v Kawana distriktu v West Virginiji** so izvolili pri zadnjih volitvah svojega šerifa in člana v državno zakonodajo. Noben delavec ni tako navdušen protisocialist, da bi ga kapitalistična nasilja ne spreobrnila k socializmu. Ljudje so le toliko časa proti socializmu, dokler se jim dobro godi in ne občutijo kapitalističnega biča. Kakor pa enkrat kapitalistični bič zažvižga po plečih, pa vsakdo brez nagovarjanja pribeži v socializem.

— **Stotnik — socialist.** Pariški listi so poročali, da je bil stotnik infanterijskega regimenta obsojen na strog zapor, ker je imel ob slovesu rezervistov govor s socialistično tendenco.

Debata med Kristanom in Rev. Murnom v New Yorku.

Naš odgovor na izvajanja Rev. Murna v "Glasu Naroda".

Sodrug Kristan je imel na svojem zadnjem shodu v New Yorku 17. nov. tudi debato z nekim Rev. Anzelm Murnom, kateri je najbrž slovenski župnik v Brooklynu, N. Y. Poročilo o tej debati smo prejeli že nekoliko pozno in sicer od sodr. Kristana samega, kateri nam je pisal predno se je podal na morje. Iz njegovega kratkega poročila posnemamo sledeče:

Ko je sodr. Kristan končal svoj govor v hrvaškem jeziku, oglasil se je za besedo Rev. Murn. Govoril je sicer stvarno toda zelo revno. Pokazal je, da nima — kakor Rev. Sojar — nobenega pojma o socializmu, niti o socialnem razvoju, ki je rodil potrebo po socializmu. Vlekel je vero v ospredje in solil svoja izvajanja z znanimi frazami, ki služijo že 25 let kot protisocialistični argument. — Sodr. Kristan mu je nato krepko odgovoril v slovenskem jeziku in stvar je bila končana.

O podrobnostih te debate nam ni poročano. Pač pa je Rev. Anzelm Murn z ozirom na to debato napisal dolg članek v "Glasu Naroda" z dne 27. nov. in ta članek smatramo kot kontra-odgovor na Kristanov odgovor v dotični debati.

Rev. Murn piše v "Gl. Nar.", da se v nekaterih rečeh **strinja s tem,** kar je sodr. Kristan govoril. Tako je rekel tudi Rev. Sojar! Rev. Murn tudi piše: "Strinjam se v tem, da spoznam edino rešitev delavstva v krepki organizaciji, **da, celo se strinjam v tem, da mora organizacija biti v verskem oziru nevtralna, to se pravi, v njej so lahko katoličani in protestanti, če hočete tudi mohamedani itd.**

To so značilne besede iz peresa slovenskega duhovnika! Rev. Murn je torej po mišljenju velik nasprotnik Rev. Anton Sojarja. Sojar je lansko leto pisal v "Am. Slov.", **da se katoliški delavci ne smejo družiti, t. j. organizirati z drugoverskimi delavci.** Tu se vidi, da tudi med duhovniki vlada različno mišljenje glede delavstva in njegovega vprašanja. Rev. Sojar se lahko še kaj nauči od tega duhovnega sobrata.

Kljub temu pa, da Rev. Murn priznava naše razredno stališče glede versko nevtralne organizacije, on le ni še na jasnem, čemu se naj bori delavska organizacija in kakšen naj bo njej cilj. O yes! — Rev. Murn pravi, da organizacija zamore le odpraviti zlorabo kapitalizma in omejiti njegovo premoč. Z drugimi besedami: on je samo za reforme. Dobro. Pa pojdimo na reforme. Delavska organizacija bo tako dolgo odpravljala zlorabo kapitalizma in omejevala njegovo premoč, da bo nazadnje ostal kapitalizem brez moči, to se pravi, da je potem uničen, strt. Tudi mi pravimo, da so reforme, pametne reforme koristne in potrebne — kajti reforme so klini na lestvici, po kateri se vspenja delavstvo višje in višje do cilja. Cilj pa je socialistična družba.

"Kapitalizma ne odpravimo", pravi g. Murn. Slovenski kmetje-tlačani v srednjem veku so tudi rekli, ki so jih grajščaki nagnali v Savo: "Tlake, to je fevdalizma ne odpravimo". A kje je danes fevdalizem v kulturnem svetu? In fevdalizem je bil družabni red kakor je danes kapitalizem; ali fevdalizem je padel, ker je tako zahteval zakon socialnega razvoja in ravnotako bo padel tudi kapitalizem, današnji družabni red, kadar po zakonu razvoja poteče njegova doba. Ne bi se zmenili, da kaj takega trdi priprost človek, ki ne pozna zgodovine in ne ve nič o velikanskih socialnih spremembah, ki so se vršile v preteklosti človeške družbe; da pa to reče človek, ki misli, da je izobražen in ki misli, da pozna zgodovino — kakor gotovo misli g. Murn — moramo ga pomilovati. Mi socialisti in vsak sociolog, kateri študira človeško družbo, ve, da je človeštvo, odkar je vzniklo, podvrženo razvoju, kakor je podvržena zemlja in neskončno vsemirje. Človeška družba se neprestano spreminja in razvija iz jednega socialnega štadija v drugi štadij; družba prehaja iz jednega socialnega reda v drugi, iz jedne forme v drugo. Do danes poznam štiri glavne družabne forme: primitivni komunizem, barbarizem ali doba telesne sužnosti, fevdalizem in kapitalizem. V dobi primitivnega komunizma ni bilo zasebne lastnine. Ljudje so skupno dobavljali in skupno vživali življenske potrebščine. Čim je nastala zasebna lastnina, se je tedanja družba namah razdelila v dva razreda: posedovalce in nimaniče. Posedovalci so bili seveda močnejši in postali so vladajoč razred, dočim so postali nimaniči sužnji prvih z dušo in telesom, ki so proizvajali vse potrebščine za svoje gospodarje. V dobi fevdalizma je bil proizvajalec telesno svoboden, toda postal je suženj zemlje, katera je bila v posesti fevdov. Danes v dobi kapitalizma je proizvajalec ali nimanič suženj mašine, ki je last kapitalista, torej mezdni suženj. Seveda razvoj ni deloval in še danes ne deluje po celem svetu jednako. Na primer v Ameriki imamo najmogočnejši kapitalizem, ki se že bliža vrhuncu svojega razvoja; ponekod v Evropi in v Aziji še obstoji kos fevdalizma in na mnogih otokih Tihega oceana. Med divjaki najdemo še primitivni komunizem in barbarsko telesno sužnost. Vendar kapitalizem je že v premoči po vsem kulturnem svetu. — Iz tega je razvidno, da je danes drugače, kakor je bilo včeraj in jutri bo zopet drugače kot je danes.

Ker torej vidimo, kako so padle prešnje **družabne** forme absurdno misliti in še bolj absurdno pisati, da bo ravno kapitalizem ostal do konca sveta. **Kapitalizem to padel tako gotovo, kakor je padel fevdalizem in bodoči družabni red je socializem tako gotovo, kakor je za fevdalizmom prišel kapitalizem.** Tako zahteva zakon razvoja in drugače ne more biti. Po zakonu razvoja je seveda naš cilj morda še daleč; vendar mi vemo, da masa ljudi lahko vpliva na razmere, ki sučejo gospodarski razvoj, kateri je glavna panoga socialnega razvoja in glavni činitelj v družabnih transformacijah. In to vplivanje in spreminjanje razmer lahko **pospeši razvoj** in obenem padec kapitalizma. To nalogo danes vrši delavstvo v socialistični stranki. — Povedati pa tudi moramo, da socialisti nismo še nikdar rekli, da je socializem zadnji cilj človeške družbe. Ne. Če bi mi to rekli, potem se postavimo na stališče g. Rev. Murna, da bo kapitalizem tudi večen. Mi verujemo v razvoj in razvoj pojde naprej; za socializmom pride še nešteta vrsta družabnih form dokler bo obstajala človeška družba. In ker vidimo razvoj, smo prepričani, da je sedaj na vrsti socializem, **oziroma nov družabni red, kateri bo temeljil na kolektivni lestvici proizvajalnih sredstev, pa naj se imenuje kakor hoče.** Ime samo na sebi je brez pomena.

Rev. Murn dalje piše, da socialnega zla ne bomo nikdar odpravili in da bodo siromaki vedno na zemlji. Hm! Je li se g. Murn kedaj vprašal: **odkod izvira socialno zlo in kje leži krivda siromaštva?** Mi socialisti smo se vprašali in dobili smo pravilni odgovor.

Siromaštvo ali pomanjkanje najnujnejših pogojev za življenje ima svoje korenine naravnost v zasebni lastnini proizvajalnih sredstev. Drugače ne more biti. Zemlja ima toliko prirodnega bogastva, da z lahkoto preživi deset krat toliko ljudi kot jih je danes na svetu. Sama Amerika, t. j. Zedinjene države z vsem svojim prirodnim kapitalom in s svojo produktivno silo lahko prehranijo celo človeštvo na zemlji, to je če bi se obdelovala vsa zemlja in spravili na dan vsi zakladi, kar jih še leži nedotaknjenih. Da pa ni tako, je krivo to, ker je ves ta kapital v rokah ene peščice ljudi, dočim ogromna večina drugih ljudi nima ničesar in je navezana na prve, da ji diktirajo pogoje za življenje. Beda obstoji v tem, ker imaš ti preveč, jaz pa premalo, ali ker imaš ti vse, a jaz nič; ker pa imaš ti vse, a jaz nič, mi ti narekuješ, kako bom jaz živel in če sploh bom živel. Da pa imaš ti vse, je to dokaz, da poseduješ sredstvo za proizvajanje kapitala. Ako bi pa oba posedovala to sredstvo, imela bi oba dovolj. Zasebna lastnina kapitala je izvor socialnemu zlu in zadnje bo odpravljeno čim bo odpravljena zasebna lastnina. In odpravljena bo pa le tem potom, da postane kapital kolektivna lastnina vseh proizvajalcev in to pomeni socialistično družbo. Mi smo prepričani, da bo bede konec. In to bo tudi prišlo kljub vsem prerokbam idejalistov, kateri so prerokovali, da bodo siromaki vedno na svetu.

Rev. Murn pravi dalje, da socializem bo le tedaj mogoč, kadar bodo vsi ljudje jednako talentirani. To je že precej stara fraza in vražje puhla. Socialisti dobro vemo, da vsi ljudje ne bodo nikdar jednakih lastnosti. Vemo pa tudi, da lastnosti posameznika so večalimanj produkt razmer, v kakoršnih se rodi in raste. Izboljšajmo tedaj razmere, dajmo vsakemu človeku jednako priložnost do obstanka in blagostanja in povzdignili bomo tudi njegove duševne sile, njegovo plemenitost in njegov talent.

Ravnotako smešna je trditev Murna, da bo socializem izvedljiv le tedaj, kadar človek neha biti človek. Ravno narobe, g. Murn: — danes človek ni človek in šele socializem bo iz človeka naredil človeka. Ali je vojna na Balkanu kakšen znak človekoljubja? Ali je nebrzdan lov za profitom, kateri ceni človeško življenje toliko kot življenje mule ali psa, kakšna slika civilizacije, o kakeršni si domišljujemo? Ne! Kapitalizem gazi vse, kar je človeškega in plemenitega; kapitalizem s svojim sistematičnim ubijanjem, ropanjem in z vsemi ostalimi bestijalnostmi ustvarja dan za dnevom razmere, ki tišče človeka na nivô divjaka, na nivô zveri! Šele z odpravo teh barbarskih razmer, ki silijo človeka, da kolje sočloveka — z odpravo teh zločinskih razmer, ki silijo človeka, da oropa sočloveka in da ne pozna nikogar kot samega sebe, šele z odpravo teh razmer bo človek **postal pravi človek!**

Naravnost bedasto pa je, kar piše Rev. Murn, da bi on "spreobrnil vse socialiste, če bi imel dovolj denarja in da vsak socialist se spreobrne, kadar postane kapitalist". Če bi bili socialisti tako "lahki", kakor si domišljuje Murn, ne bi jim bilo treba čakati na njegovo pobožno željo. Morgan, Rockefeller in ostali velekapitalisti imajo dovolj denarja, in če bi bilo to vse, kar je treba, da ubijejo socializem, o kedaj bi že nasuli socialistom žepe z zlatom. Kdor dela na to, da postane kapitalist, tak že ne gre v socialistično stranko. Kdor se pa res tako daleč spozabi, da proda svoja načela za denar, tak pa sploh nikdar ni bil prepričan socialist.

Kar pa pravi Rev. Murn, da so socialisti povsod doživeli fiasko kjer so prišli v premoč, ni nič drugega kot grdo zavijanje. Socialisti so se povsod dobro obnesli, kjerkoli so zadobili malo politične moči, kolikor so jim pripuščale kapitalistične razmere in pa ovire. Od socialističnih aldermanov, županov in poslancev vendar ne moremo pričakovati, da bodo kar čez noč začeli praktcirati socializem. Današnje pridobitve socialistične stranke še ne pomenijo socializma. Socializem bo zmagal le tedaj, kadar pade kapitalizem.

Na drugo, kar je še načečkal Rev. Murn, ni vredno odgovarjati. To so stare protisocialistične fraze, kakoršnih mrgoli vedno po kapitalističnem časopisju. V ostalem zavija pojem Kristanovih izvajanj, kar pa slabo drži.

Rev. Murn bi bil veliko na boljšem, da je molčal. Tako smo pa mi na boljšem!

CENE POSAMEZNIH ZVEZKOV SOC. KNJIŽNICE.

1 iztis	$0.0[illegible]
10 iztisov	.4[illegible]
25 iztisov	.8[illegible]
50 iztisov	1.5[illegible]
200 iztisov	4.2[illegible]
500 iztisov	10.0[illegible]

Ali si je že vaša organizacija naročila 100 iztisov "Socialistične knjižnice", katere bodete razdelili med nezavedne tovariše na prihodnji veselici. — Ako tega še niste storili, skrbite, da se to zgodi.

ZAVAROVANJE ZOPER BREZPOSELNOST NA ANGLEŠKEM.

Obligatorično zavarovanje zoper brezposelnost ni uvedeno še v nobeni državi. Angleška stopa torej s tem zakonom na povsem novo, nepreizkušeno polje. V švicarskem kantonu St. Gallen so pač napravili že poizkus z zavarovanjem za brezposelne, a se je ponesrečil. V zadnjem času so nekatera mesta na Nemškem sprejela tudi zakone za zavarovanje v času brezposelnosti, a to zavarovanje seveda ni obligatorično, temveč je urejeno po takozvanem gentskem sistemu, ki obstoja v tem, da dobivajo delavske organizacije, ki podpirajo brezposelne, od občin prispevke.

Angleška vlada si je v svesti, da stopa s tem zakonom na negotova, še nepreizkušena tla, zato je tudi v zbornici svaril zakladni kandidat Lloyd-George delavstvo, naj ne precenjuje novega zakona. Treba je še počakati, je dejal, kako se bodo obnesle nove odredbe. Doslej še negotove temelje bomo izpopolnili šele z izkušnjami.

Edini statistični material, ki je bil na razpolago, so prispevale nekatere strokovne organizacije. Ker je pa seveda le del delavstva organiziran, zato so bili sklepi na podlagi podanega materiala, ki naj bi veljali za zavarovanje vsega delavstva, zaposlenega po takoraznoličnih strokah, zelo otežkočeni. Za zavarovanje je prihajalo v poštev 2,421.000 delavcev. Od leta 1891 do 1910 je bilo osem procentov vsega delavstva brezposelnega. Na vsakega zavarovanca je prišlo na leto 26,8 brezposelnih dni. Delavci, zaposleni v stavbenih strokah, so povprečno dvakrat več dni brezposelni, kakor n. pr. delavci, ki izdelujejo stroje.

Zavarovanje zoper brezposelnost ni uvedeno za vse delavstvo, temveč le v onih obrtih, v katerih brezposelnost posebno pogosto nastopa. Te stroke so: stavbene, izdelovanje strojev, ladij in voz, izdelovanje orožja, topilnice, žage in obdelovanje lesa s stroji. Vsak v teh obrtih zaposlen delavec ima po zakonu pravico do zavarovalnine v dnevih brezposelnosti, in sicer, če je bil prvič najmanj 26 koledarskih tednov nepretrgoma zaposlen v enem od onih obrtov, drugič, če dokaže, da je bil od časa, ko je zaprosil podporo, brez dela in tretjič, da ne more nikjer dobiti posla. Ako zavarovanec radi tega ne dobi dela, ker nima dovelj izobrazbe in potrebne spretnosti, tedaj se lahko izvežba v primernem tehničnem kurzu na stroške zavarovalnice. Ako odkloni delavec to ponudbo, ali če je po mnenju voditelja kurza nezmožen, da izpopolni svoje znanje, tedaj se je treba ozirati na to dejstvo pri odločitvi, katero delo je za dotičnega delavca pravzaprav primerno v smislu zakona.

Proti zakonu se ni pregrešil, kdo je odklonil brezposelni tako delo, ki mu je bilo na ponudbo naradi stavke ali izpora, ali če bi moral dobivati manjšo mezdo na novem mestu, kakor je je bil poslej vajen, ali če je delo v drugem okraju, kjer so nižje mezde, kakor so drugod običajne, ali če vladajo sploh slabejše delovne razmere.

Brezposelni dobiva tedensko podporo po 7 šilingov (8 K 40 vinarjev) in sicer po preteku prvega tedna brezposelnosti. Podporo dobiva 15 tednov (maksimum) v dobi 12 mesecev. Trgovinsko ministrstvo pa lehko zviša ali zniža prispevke in podporno dobo za vse ali le za nekatere zavarovane vroke.

V času stavk in izporov se podpore ne izplačujejo. Ako kdo izgubi svoje mesto zaradi slabega vedenja, ali če izstopi prostovoljno brez tehtnega vzroka, tedaj pa ...t tednov nima pravice do podpore. Isto velja za one brezposelne, ki so v zaporu in so bili zaradi tega odpuščeni. Brezposelni, ki uživajo ubožno oskrbo ali ki so v inozemstvu, ne dobe nobene podpore.

K zavarovalnim stroškom bodo prispevali delavci zavarovanih ...ov, podjetniki in država. Delavci in podjetniki bodo prispevali po 25 vinarjev in sicer, če so delavci delali ves teden ali pa le ...tedna. K tem 50 vinarjem prispeva še država 17 vinarjev. Prispevki za delavce pod 18. letom znašajo le dve petini polnega prispevka. Podjetniki, pri katerih delajo delavci trajno, to je najmanj 45 tednov na leto, dobe povrnjeno eno tretjino svojega vplačila. S to določbo hoče vlada uplivati na podjetnike, ne na menjavo delavcev. Podjetnik prevzame tudi poroštvo za vplačevanje vseh prispevkov. Delavcem se odtegne delež pri mezdi.

Vso upravo zavarovanja zoper brezposelnost oskrbuje država. O sporih med zavarovanci in uradom odločuje razsodišče, ki ima enako število delodajalcev in delavcev za člane. Predsednika imenuje trgovinski minister.

Zakon določa nadalje subvencije onim organizacijam, ki že podpirajo svoje brezposelne člane. (To je posebno po gentskem sistemu). Te organizacije bodo dobivale iz fonda zavarovalnice približno ono svoto, ki bi jo zavarovalnica plačala, če bi bili ti delavci tudi pri obligatoričnem zavarovanju. Vendar ne smejo presegati te podpore dve tretjini zneska, ki ga plačujejo organizacije.

Da se bo delavcem zavarovanje tem bolj prikupilo, je z zavarovalnino združena tudi hranilnica. Vsak delavec, ki dokaže, da je vplačeval najmanj 500 tednov, lehko zahteva po izpopolnjenem 60 letu povrnitev svote, ki je nad višino prejete podpore in dva in pol procentne obresti.

Izkušnja bo pokazala, če je zavarovanje zasnovano na dobri podlagi. Vsekakor pa je Angleška pokazala mnogo socialnopolitičnega umevanja in je prehitela s tem zakonom vse države. Ako se zakon obnese v omenjenih strokah, tedaj ga bo angleška vlada razširila na vse stroke.

AKO BI NE BILI BOLJŠI ZAKONI.

Glasilo nemških mladinskih organizacij "Der jugendliche Arbeiter" piše: § 36 avstrijskega društvenega zakona prepoveduje ženam vsako politično združevanje, ali vzlic temu je že 20.000 avstrijskih delavk politično organiziranih. Viktor Adler je pred kratkim omenjal v govoru to dejstvo in krasno pripomnil: "Da, ako bi ne bili boljši kakor so naši zakoni . . .!" Stavek je jedrovit in rezek — geslo vsega revolucionarnega napredovanja. Kdo je bil boljši. Sokrat ali zakoni, ki so ga prisilili, da je izpil čašo s strupom? V nič so razpadli oni zakoni, ali večno bo blestela v vse čase vzvišenost grškega modrijana. In dalje vsa nepregledna vrsta neumirajočih, raziskovalcev, mislecev, umetnikov, vseh za življenje krepkih ljudi! O zemlji so menili ljudje, da je kolut, a oni so dokazali, da je obla. Dejali so ljudje, da je solnce nepremično, oni pa so zaklicali: In vendar se premika! Za brezbožnike in klevetnike so razupili varuhi postav Spinozo in Galileja, Komenskija in Wagnerja. Ali bili so boljši od zakonov, in zakoni so zatonili pred njimi, kakor zatonejo sence pred solncem na obzorju. Ako bi vedno in vedno zopet ne prihajali ljudje, ki so boljših zakonov, ne bi bilo nobene bodočnosti. Bodočnost je pravzaprav popolnoma nezakonita. Za zakonike je ona antikrist. Zato je toliko paragrafov, ki prepovedujejo napredek pod kaznijo. Naravnost prepovedujejo. Paragraf se resno trudi, da bi odpravil razvoj, ali koncem koncev odpravlja napredek paragrafe. Ako nočemo, da ostane vse pri starem, moramo biti boljši od zakonov. Na Avstrijskem dela 35.000 otrok po noči. Ko lehko ležejo zakonodajalci in sodniki te dežele k počitku, se giblje 70.000 suhih otroških rok, predejo in navijajo, skubijo perje in lepijo škatlje prav do bledega jutra. Predstavljajte si teh 70.000 bledih in zasolzenih lic, prestavljajte si prostore tega groznega dela. Postavno je. Nepostavno pa je, če razjarjeni zakričimo in če hočemo malim pripomoči do spanja. Ali ta volja do nepostavnosti bodi posvečena! Zakaj če bi ostali tako malopridni kakor so naše postave, tedaj bi hudobija ne izginila nikdar s sveta.

Ideja svobode še ni mrtva, ravno obratno, močnejša je danes kakor prej; umira le ideja suženjstva, hlapčevanja, beraške odvisnosti in brezbrižnosti.

Boj za Macedonijo.

Dr. Oton Bauer:

V petdesetih letih 19. stoletja je vladalo v Macedoniji še vedno naturalno gospodarstvo. Kmetje niso prodajali svojih pridelkov, njihove družine so jih same porabile. Kmet ni proizvajal blaga za trg, temveč za lastno potrebo. Česar ni porabil sam, to je izmenjaval v naturalijah. Na tedenskih sejmih v Peču in Prizrenu so izmenjavali kmetje žito za sol, kožuhovino in tolščo za železo. Denarja niso uporabljali pri tej izmeni.

Po krimski vojni je naturalno gospodarstvo polagoma propalo. Pod pritiskom evropskega kapitalizma se je moralo umakniti denarnemu gospodarstvu. Dveh sredstev se je posluževal kapital, da izprevržen Turški gospodarski ustroj: posegal je v razvitek sestava državnih dolgov, osvojil si je gradnjo železnic.

Od Rusnje vedno znova ogroževana, si je morala Turčija ustvariti močno armado, plačevati evropski industriji ogromne vsote za orožje in vojni material v mnogih bojnih pohodih braniti svoje posestno stanje. Na ta način je postal turški državni zaklad obremenjen s težkim državnim dolgom. Europski finančni kapital se je vsesal v turške državne dohodke. Od leta 1881 so najvažnejši državni dohodki — monopol na sol in tobak, davek iz kolkov in na špirit, davek na ribolov in desetina od svile, carina in obrtni davek — odtrgani upravi turškega finančnega ministrstva in podvrženi upravnemu svetu, sestoječemu iz zastopnikov pariških, dunajskih, berlinskih, rimskih in carigrajskih velebank. Ti dohodki se uporabljajo izključno v odplačilo dolgovnih obresti evropskemu kapitalu.

Tem silneje je morala Turčija misliti na to, da poveča svoje dohodke iz drugih davkov. Predvsem so bili to davki, ki jih je nosil kmet: desetina, zemljiški davek, davek na koštrune, gove do in svinje. Prisiljeni v plačilo večjih davkov so se morali kmetje odločiti za prodajo enega del pridelkov, da si priskrbe denar za davčnega iztirjalca. Tako so pričeli prehajati k proizvajanju za trg.

Uvrščena je bila ta tendenca vsled gradnje železnic. Železnice, ki jih je po l. 1872. zgradil avstrijski, belgijski in francoski kapital, so uvažale evropsko blago na macedonske trge. Miku, da kupi to blago, se kmet ni mogel ustavljati. Prodal je svojo žetev, da si pridobi denar za nakup tujih izdelkov. In za prodajo so nudila nova prometna sredstva priložnosti dovolj: preje je bilo nemožno postavljati žito in živino na oddalnejše trge, sedaj pa so železnice razširile trg za razpečavanje blaga. V vaseh so se pojavili žitni trgovci, ki so nakopavali žito in koruzo, da jo po novih železnicah popeljejo v velika trgovska središča in pristaniška mesta.

Tako se je izvršil v Macedoniji tekom druge polovice 19. stoletja prehod iz proizvajanja blaga za lastno potrebo v proizvajanje za trg, od naturalnega gospodarskega do denarnega. Prva posledica te spremembe v gospodarskem življenju je bila poostritev razrednih nasprotstev v deželi.

Oba velika razreda macedonske, drugi so vlastelini (spahiji) na eni, kmetje na drugi strani. Razredno nasprotstvo vsebuje zaeno tudi narodnostno in versko nasprotstvo: spahiji so Turki in mohamedani, kmetje pa Slovani in kristjani. Razmerje obeh razredov se je pod vplivom prehoda od naturalnega gospodarskega do denarnega popolnoma spremenilo.

Najprej je spremenil davčno upravo v deželi. Najvažnejši davek je desetina. Kmet mora, predno prične z mlatvijo, oddati desetino žetve kot davek. Ta davek dolguje kmet državi. Toda država je izročila pobiranje desetine spahijem v fevd, za kar so se leti morali zavezati, da ji preskrbe in vzdržujejo vojnike: za vsakih 3000 asper desetinskih dohodkov enega moža. Odkar je revolucija v Evropi odpravila fevdno pravo, je bila po l. 1839. tudi v Turčiji odstranjena na fevdnem pravu sloneča vojna in davčna uprava. Spahije so oprostili dolžnosti preskrbovati in vzdrževati vojake; zato pa jim je bila odvzeta tudi pravica pobirati desetino. Desetina je pripadla zopet državi, ki je pa ni sama pobirala, tem več jo je dala davčnim zakupnikom v najem. Tako je stopil na mesto spahija davčni zakupnik, na mesto fevdnega gospoda kapitalist.

Davčni zakup je kapitalistično podjetje. Obdržati se more le tedaj, če more zakupnik izsiliti od kmeta več, kot mora sam plačati državi. Čim več je Turčija, dušeča se v neprestani finančni stiski, zahtevala od davčnega zakupnika, toliko silneje so morali le ti pritisniti na kmeta. Povečanje njihovih zahtev je provzročilo hude boje s kmeti. Kmet mora puščati svoje žito toliko časa na njivi, dokler ne pride davčni zakupnik na polje, preceni žetev in odpelje desetino. Da bi ociganili zakupnika desetine, poskrijejo kmetje del žetve, predno pride zakupnik. Zakupnik se brani proti temu na ta način, da podkupi krajnega prestojnika in ga pokliče na pomoč. Tako vodi vsako pobiranje desetine do hudih bojev.

Gradnja železnic povečuje izsesavanje kmetov. Železnica olajšuje davčnemu zakupniku kontrolo nad kmeti, olajšuje odvažanje žita in njega razprodajo v velikih trgovskih središčih; železnica povečuje torej zakupnikov pohlep. Zato se pomnože z zgradbo železnic dohodki od desetine. Ko je bila l. 1894. izročena prometu železnica Solun-Bitolje so se glasili plačilni odkazi zakupnikov desetine v obeh sandžakih na 74.974 funtov; l. 1899 so že poskočili na 222.515 funtov. Zaeno ima pomnožitev železničnega omrežja še drugo posledico: razširi se denarno gospodarstvo. Kmet si prisvoji velik del svoje žetve spraviti v denar. Zakupnik desetine je navadno obenem tudi žitni trgovec. Ker kmeta lahko muči s pomočjo podkupljivih uradnikov in krajnih predstojnikov, uporablja svojo moč v to, da poviša kolikor sploh mogoče ne samo desetine, temveč, da kmeta tudi prisili, da mu proda za nizko ceno ostanek svoje žetve. Tako plenijo in izsesavajo kmete pohlepni kapitalisti.

Drugi odnošaji so pripomogli poslabšati kmetov položaj: povišanje zemljiškega davka, uničujoče živinske kuge, oropanje kmetov po velikih vojaških krdelih v premnogih bojnih pohodih. Kmečka pobeda povzroča na eni strani ogromno izseljevanje v sosedne dežele, predvsem v Bolgarijo — tudi v Avstriji uporabljajo macedonskega delavca popotnika pri kopanju zemlje, pri gradnji železnic in vodnih regulacijah vedno pogosteje — na drugi strani se pomnožuje capinski proletariat, iz katerega se rekrutirajo številne roparske tolpe. Kmetska pobeda spremeni končno tudi odnošaje med kmetom in vlastelinom.

Macedonski kmetje se dele v tri skupine:

1. Svobodni kmetje. Ti so lastniki zemlje, plačujejo samo državne davke, spahijem pa jim ni treba plačevati nikakih davščin.

2. Najemniki (Kasimidžiji) Zemlja je last vlastelina, vendar ima kmet na njej stalno posestno pravico. Plačevati pa mora gospodu takozvani kasim, najemnino v naturalijah ali v denarju.

3. Začasni najemniki (Ispoldži). Zemlja je last gospoda. Kmet nima nikake posestne pravice na njej, je navaden najemnik, ki se ga lahko odslovi. Vlastelin prepusti zemljo kmetu v obdelovanje, za kar mu mora ta izročiti en del pridelkov — navadno eno tretjino. Pobiranje se vrši na polju na sličen način kakor pri desetini. V najem vzeta kmetija s pripadajočimi najemniki vred se imenuje tčiflik *).

Pod vplivom denarnega gospodarstva se spremeni razmerje med temi skupinami kmetov. Svobodni kmetje postajajo vedno pogosteje najemniki; preko glave zadolženi kmet da, da bi mu priskočil vlastelin v hudi stiski na pomoč, gospodu pismo, v katerem mu odstopa zemljo, pridrži pa si pravico obdelavanja proti plačilu najemnine. Kadar ne more kmet nikjer več dobiti denarja za najemnino in davke, se mora vlastelinu enostavno kar umakniti in biti vesel, če mu ta prepusti kot začasnemu najemniku obdelavanje zemlje. Tako postanejo iz najemnikov začasni najemniki. Fevdni tčiflik izpodrine svobodni kmetski stan.

Zaeno pa rastejo tudi zahteve, ki jih stavi vlasttlin na začasne najemnike. Tudi njemu olajšuje železnica kontrolo nad kmeti. Tudi njegov pohlep po kmetovih pridelkih raste, odkar mu omogoča železnica z dobičkom prodajati žito na oddaljnejših trgih. Tako se poostruje razredno nasprotstvo med vlastelini in začasnimi najemniki.

Pri turških oblastih ne dobe kmetje nobene odpomoči. Turški uradnik in turški sodnik stojita vedno na strani mohamedanskega gospoda, ki ne varčuje z baksišem, proti slovansko-kristjanski raji, ki ji primanjkuje sredstev za podkupovanje.

Kmetska razjarjenost nad poslabšanjem njihovega položaja raste toliko bolj, ker vidijo kmetje svoje razredne in narodne tovariše v sosednih deželah, ki so osvobojeni turškega gospodstva, v veliko ugodnejših razmerah. Iz Srbije in Bolgarije so pognali turške spadije, kmet je svoboden lastnik svoje zemlje, plačevati mu ni treba nikakih davščin vlastelinu, desetina v naturalijah nadomešča moderen davčni sistem. Nikako čudo, da si macedonski kmetje žele bolgarskih in srbskih čet kot osvoboditelje v svojo deželo!

Turčija ne more odpraviti fevdnega prava: razredu, ki edino še varuje in ščiti njeno vladarstvo v Macedoniji, ne more odvzeti njegove življenske podlage. Mohamedanov, Turkov ne more razlastiti, da osbobodi s tem kristjane, Slovane. Preustroj fevdne pravne uredbe v meščansko se v Macedoniji ne da izvršiti na nikak drug način kakor z odstranitvijo turškega gospodstva. Osvojitev Macedonije po Bolgariji in Srbiji pomeni za to deželo meščansko revolucijo — njeno leto 1789 ali 1848. Fevdalizem, prenesljiv, dokler je vladalo naturalno gospodarstvo, je postal tam kakor vsepovsod nevzdržljiv, brž ko ga je preobrazilo denarno gospodarstvo. Kakor je bila preobrazba naturalnega gospodarstva v denarno gospodarstvo v vsej Evropi poslednji vzrok vseh agrarnih revolucij od 1525 do 1848, tako je danes v Macedoniji vzrok razsulu turškega gospodstva. Osvojitev Macedonije po krščanskih balkanskih državah bi pomenjala velik zgodovinski napredek; osvoboditev macedonskega kmeta iz nenasitnih krempljev turškega fevdnega gospoda; razširjenje preozkih, vsak razvitek onemogočujočih mej krščanskih državic balkanskih; osvoboditev turških kmetov v Anatoliji od ogromnih vojaških in davčnih bremen, ki jh morajo nositi, da ščitijo gospodstvo 15.000 turških vlastelinov po Macedoniji. Že davno bi bil storjen ta zgodovinski korak med krščanskimi balkanskimi narodi, na drugi strani pa velevlasti, ki podaljšujejo Turčiji življenje, ker se ne morejo zedinti glede delitve svoje dedščine.

*) Tčiflik je starejši kot turško vladanje. Izhaja od bizantinske paroikije, ki je odgovarjalo zapadno-rimskemu kolonatu. Turki niso ustvarili tega razmerja, postavili so marveč turškega spahija na mesto grškega vlastelina ali na mesto slovanskega plemiča. Primerjaj Zachariä von Lingenthal, Geschichte des Griechisch-römischen Rechts. Berlin 1877, stran 242 ff.; Wlanaitz, die agrar rechtlichen Verhältnisse des Mittelalterlichen Serbien. Jena 1903.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

LEPOSLOVNE KNJIGE, POVESTI:

Etbin Kristan: "Samosvoj", mehka vezba ..... .80
"Pod Spevednem pečatom", I. zvezek 1.05
II. zvezek ..... .80
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): "Džungel". Povest iz chicaških klavnic $1.00
Etbin Kristan: "Francka in drugo" ..... .25
Pavel Mihalek: "Iz nižin življenja" ..... .50
"Tajnosti španske inkvizicije". (Dosedaj izšli samo štirje snopiči). — Snopič po 5

BROŠURE ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO.

Vladimir Knaflič: "Socializem" 1.50
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda ..... .60
"Država prihodnjosti" ..... .20
"Proletariat" ..... .10
Etbin Kristan: "Nevarni socializem" ..... .15
"Strahovi." (Priporočljivo) ..... .15
"Komunistični manifest" ..... .20
"Zakaj smo socialisti" ..... .10
"Kdo uničuje proizvajanje v malem" ..... .15
"Socializem" ..... .10
"Kapitalistični razred" ..... .15
"Socijalna demokracija in kmetsko ljudstvo" 5
"Vojna in socialna demokracija" ..... .15
"Občinski socializem" ..... .35
"Moderni socializem" ..... .10
"Naša bogatstva" 5
Po C. Glinne-ju Iv. Molek: "Socialistični katekizem" ..... .10

KNJIGE IN BROŠURE ZA PROTIKLERIKALNO PROPAGANDO:

Prof. Wahrmund (poslov. A. Kristan):
"Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost" ..... .35
"Krst sv. Vladimirja." (V verzih. Priporočljivo.) ..... .25
"V dobi klerikalizma". (Priporočljivo.) ..... .20

DRUGE KNJIGE IN BROŠURE:

"O konsumnih društvih" ..... .10
"Narodno vprašanje in Slovenci" ..... .10
"Moderni politični razvoj. — Moderni gospodarski razvoj. — Cilji socializma." ..... .10
"Štiri črtice". (Poljudne zbirke "Več luči!" 5. snopič.) 1. Nekaj iz življenja fajmoštra Kozamernika. 2. Kako dolg rep je imel pes svetopisemskega Tobije. 3. V nebesih. 4. Konec sveta in sedež za "nebeško kraljevstvo" ..... .12
"Kako je lep vojaški stan." (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopič.) ...

Vse te knjige in brošure pošljemo poštnine prosto.

— **Mirovni pogoji med Italijo in Turčijo.** Bratski list v Italiji "Avanti" priobčuje naslednje mirovne pogoje: Italija in Turčija priznavata neomejeno suvereniteto Italije čez Tripolitanijo in Cirenejko, Turčija odpokliče vse svoje čete; Arabce bo pozvala s proklamacijo, da naj prenehajo z nasprotovanjem. Italija odpokliče svoje čete iz Egejskih otokov, kakor hitro bo Turčija izpolnola omenjene pogoje. Turčija se zaveže, da bo izvedla državno reformo tudi na otokih. Italija odkupi za 40 miljonov posestva mrtve roke v Libiji. Turčija odškoduje izgnane Italijane. Obe državi izmenjati takoj ujetnike. Italija zagotovi svojim novim podanikom popolno versko svobodo in svobodno versko občevanje s carigrajskim kalifom in z velikim Senusijem. Italija prizna Turčiji tudi nekatere gospodarske pogoje. Odnošaji med obema državama se uravnavajo tako, kakor so bili prej.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januvarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden Dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

Frontenac, Kans.

Članom A. S. B. P. društva, št. 1. se naznanja, da naj se polnoštevilno udeležijo redne mesečne seje dne 16. decembra točno ob 7. uri zvečer. Na dnevnem redu je volitev novega odbora za prihodnje leto — 1913. Torej bratje! Pridite na to sejo kar v največjem številu, da si izvolite iz svoje srede dobre in zanesljive uradnike v blagor in korist društva in članov. — Z bratskim pozdravom. — John Kolar, zapisnikar.

IMENIK IN NASLOVNIK URADNIKOV KRAJEVNIH DRUSTEV A. S. B. P. D.

Štev. 1. v Frontenac, Kans.
Preds. Anton Kotzman. Računovodja Louis Bresniker, Frontenac, Box 38. Blag.: Robert Gruber.

Štev. 2. v Chicopee, Kans.
Preds. Louis Ajdič, b. 131, Chicopee, Kans. Računovodja: Anton Schuler, b. 209, Chicopee, Kans. Blagajnik: Andrej Polovich, Chicopee, Kans.

Št. 3. v Nelson, Kans.
Preds.: Jacob Kuplen, R. 8. Pittsburg, Kans. Računovodja: John Kuplen, b. 115, Yale, Kans. Blag.: Anton Žagar, R. R. 8, Pittsburg, Kans.

Štev. 4. v Mineral, Kans.
Preds.: John Goršek, b. 469, Stone City, Kans. Računov.: Louis Kovach, b. 305 W. Mineral, Kans. Blag.: Frank Speiser, b. 136, Mineral, Kansas.

Štev. 5. v Weir, Kans.
Preds.: Franc Perme, R. R. 1, Weir Kans. Računov.: John Govekar, R. R. 1, Weir, Kans. Blag.: Peter Kukovič, R. R. 1, Weir, Kans.

Št. 6. v Yale, Kans.
Preds. John Sajovic, Yale, Box 73, Kans.; Računovodja John Royht, Yale, Box 117, Kans.; Blagajnik Frank Šetina, Yale, Box 127, Kans.

Št. 7. v Coranville, Kans.
Preds. John Koron, R. R. 8, Pittsburg Kans. Računovodja: Josiph Miklauc, b. 64, Yale, Kans. Blag.: Mike Raneger (stanuje?)

Štev. 8. v Fleming, Kans.
Preds.: Jak. Cukjati, R. R. 2, Pittsburg, Kans. Računov.: Anton Potočan, R. R. 2, Cherokee, Kans. Blag.: Josef Rahak, R. R. 2, Cherokee, Kans.

Št. 9. v Radley, Kans.
Preds.: John Dolanc, b. 41, Radley, Pittsburg, Kans. Računovodja: Anton Komar, b. 92, Radley, Pittsburg, Kans. Blag.: Frank Tome, Dunkirck R. R. 1, Pittsburg, Kans.

Št. 10. v Jenny Lind, Ark.
Preds. Frank Stucin, b. 226, Jenny Lind, Ark. Računov.: John Eržen, b. 47, Jenny Lind, Ark. Blag.: Leo. Kolenc, b. 248, Jenny Lind, Ark.

Št. 11. v Breezy Hill, Kans.
Preds. Fr. Kozole, Breezy Hill Sta., Mulberry, Kans. Računov.: Rochus Godina, R. R. 2, Mulberry, Kans. Blag.: John Žordani, Breezy Hill Sta., Mulberry Kans.

Št. 12. v Cherokee, Kans.
Preds.: Tom. Čelik, b. 21, Cherokee Kans. Računov.: John Beranich, R. 2, box 97, Cherokee, Kans. Blag.: Andrej Medved, Cherokee, Kans.

Št. 13. v Adamson, Okla.
Preds.: Jos. Čertalič, Adamson, Okla. Računov.: Rudolf Jeglič, b. 244, Adamson, Okla. Blag.: Anton Kristan, Adamson, Okla.

Št. 14. v Maynard, O.
Preds. Ant. Škoberne, b. 36, Maynard O. Računov.: Leo. Bregar, b. 46, Maynard, O. Blag.: Josef Mihenc, b. 22 Maynard, Ohio.

Št. 15. v Pittsburg, Kans.
Preds.: John Bettega, Pittsburg, Kas. Računov.: Ant. Dellasega, b. 483, Frontenac, Kans. Blag.: Givani Valentini (stanuje ?)

Št. 16. v Franklin, Kans.
Preds. John Žager, box 3, Franklin Kans. Računv.: Vinc. Esgoršek, Franklin, Kans. Balg.: Ant. Košir (stanuje?)

Št. 17. v Carney, Iowa.
Preds.: Vinc. Pernat, R. 4, E. Des Moines, Ia. Računov.: Frank Galantini, 3920–8 Highland Park Sta., Des Moines, Iowa. Blag.: Louis Blasnik: Carney, Iowa.

Št. 18. v Winter Quarters, Utah.
Preds.: John Reven (stanuje ?) Računov.: Roman Schumer, b. 45, Winter Quarters, Utah. Blag.: Frank Kastelic, Winterxuarters, Utah.

Št. 19. v Black Diamond, Wash.
Preds.: Fr. Kucher, b. 606, Black Diamond, Wash. Računov.: Jack Schaller, b. 274, Black Diamond, Wash. Blag.: Anton Krawagna, b. 240, Black Diamond, Wash.

Št. 20. Ely, Minn.
Preds.: Jernej Janežič, box 398, Ely, Minn. Računv.: John Podboj, box 991, Ely, Minn. Blag.: Domin. Mestnik, Ely, Minn.

Št. 21. Witt, Ill.
Preds.: Louis Schumak, Box 338, Witt, Ill. Računovodja: Jakob Bregant, Box 512, Witt, Ill. Blag.: Anton Hauptman, Box 295, Witt, Ill.

MATI.

Socialen roman v **dveh delih.**
Spisal **Maxim Gorkij.**

Kako živiš . . . Kakor ovca!... Čitati znam, knjige prebiram... mnogo razmišljam . . . časih ne spiš celo noč . . . vsled misli. Ampak kakšen smisel ima vse to? Če ne misliš, pogineš in prav tak gineš, če razmišljaš . . . Vse je zaman . . . Kmetje tu delajo in trepečejo za košček kruha . . . a vendar ni nič . . . Žalijo jih, jeze se, pijo, pretepajo se, pa spet delajo . . . delajo . . . Kaj je to? Nič . . .

Z nasmehom v očeh in v glasu je govorila, tekoče; časih pa se je ustavila, kakor da bi naenkrat kakor nitko prestrigla svoje besede . . . Kmetje so molčali. Veter je božal okna, šumel je v slami na strehi in časih tiho zagodel v dimniku. Pes je lajal. Nejevoljne so udarjale ob okna redke kaplje dežja. Plamen v svetilki je trepetal, zatemnel in se čez hip zopet enakomerno in žarko razgorel.

— Vaše besede sem poslušala — zato torej žive ljudje! . . . Čudno — poslušam vas in vidim, da vse to že vem! Ali poprej nisem slišala nič takega in tudi takih misli nisem imela . . .

— Založiti bo treba kaj malega, Tatjana, in ugasniti luč! — je dejal Štefan mrko in počasi. — Sicer opazijo ljudje, da je pri Čumakovih dolgo brlela luč. Nam je vseeno, ali za našega gosta utegne imeti zle posledice . . .

Tatjana je vstala in šla k ognjišču.

— Da-a! — je pritrdil Peter s tihim nasmehom. — Sedaj, kume, je treba napeti ušesa! Če se pojavijo časopisi med ljudstvom

— Ne govori o sebi . . . Mene če tudi zapro, ni velike škode...

Žena je stopila k mizi in dejala:

— Umakni se . . .

Vstal je, odšel vstran in gledajoč, kako Tatjana pogrinja mizo, je rekel smeje:

— Po ceni smo — cel kup za groš, pa če jih je v kupu sto...

Materi se je zasmilil; sedaj ji je bil bolj po godu. Po končanem govoru se je oddehnila od blatne teže minulega dne, zadovoljna je bila s seboj in vsem je želela lepo in dobro.

— Ne sodite prav! — je dejala. — Človek ne sme soglašati s ceno, ki mu jo določajo ti ljudje, in ki ne potrebujejo od njega drugega nego kri. Sami ne morate oceniti od znotraj, ne za sovražnike, temveč za prijatelje . . .

— Kakšne prijatelje imamo? — je tiho vzkliknil mužik. — Do prvega grižljaja . . .

— A jaz pravim, da ljudstvo ima prijatelje . . .

— Pa ne tu. Tako je! — se je zamišljeno odzval Štefan.

— A dobite jih tu . . .

Štefan je pomislil in tiho dejal:

— Da, da, tega nam je treba . . .

— Sedite za mizo! — je prosila Tatjana.

Pri večerji je govoril Peter, ki so ga materine besede popolnoma prevzele in premagale, zopet živahno in urno:

— Mamica, jutri zjutraj morate na vse zgodaj odtod, da vas ne zavohajo . . . In sicer na prihodnjo postajo, in ne v mesto . . . S pošto se peljite . . .

— Zakaj? Jaz jo odpeljem — je dejal Štefan.

— Nikari! V slučaju, da se kaj zgodi, te vprašajo :ali je prenočila pri tebi? Prenočila. Kje je ostala? Jaz sem jo odpeljal . . . . Aha, ti si jo odpeljal? Hajdi v luknjo . . .! Razumeš? A v ječo se nič ne mudi! Vse ob svojem času, kakor pravi prislovica . . . A tako: prenočila je, najela voz in se odpeljala . . . Koliko jih prenočuje?

— Kje pa si se, Peter, naučil strahu? — je porogljivo vprašala Tatjana.

— Vse je treba znati, kumica! — je vzkliknil Peter in se udaril po kolenu. — Strah in predrznost! Ali se še spominjaš, kako je sodnik udaril Vaganova zaradi časopisa? Za noben denar ne pregovoriš več Vaganova, da bi vzel kako knjigo v roke . . . da! Verujte mi, mamica, spoznam se na vse te reči, to je vsem znano . . . Spisov in knjig vam razdelim, kolikor hočete! Naše ljudstvo ni zobraženo, pa zelo plašno. Ampak čas suje človeka v rebra, da nehote odpira oči: Zakaj gre? A knjiga človeku preprosto od govarja: Za to in to! Misli in premišljaj! Vem za slučaje, da je čitanja nevešč človek bolje razumel kot izobraženec, zlasti če je izobraženec sit! . . . Vsepovsod hodim in mnogo vidim! Živeti se da, ampak pameti je treba in spretnosti, da ne padeš v lužo . . . Gosposke s svojim nosom tudi že čutijo, da med kmeti vre — malo se smejejo in neprijazno... od gosposke se hočejo osvoboditi . . . Pred dnevi so prišli v Smoljakovo — majhno vasico nedaleč odtod — po davke, a kmetje so pokazali zobe, pograbili za kole . . . Komisar jim pravi: Pasja zalega! Torej zoper carja ste? Kmet Spivakin mu je odgovoril: Poberi se k vragu s carjem vred! Kakšen car, ki trga človeku poslednjo srajco s pleč? . . . Tako daleč smo že, mamica! Spivakina so seveda prijeli in zaprli . . . a beseda pa je ostala in celo otroci so se jo zapomnili . . . beseda živi, kriči.

Nič ni jedel, vseeno je govoril v urnem šepetu; njegove temne, zvite oči so se pogubno bliskale, in stresal je kakor drobiž iz denarnice mnogoštevilne drobnosti iz kmečkega življenja.

Dvakrat mu je dejal Štefan:

— Jej vendar . . .

Peter je vzel kos kruha, žlico in povesti so mu vrele kakor čižku pesni. Po končani večerji je poskočil na noge in dejal:

— Zbogom mamica! Morda se ne vidiva nikdar več . . . Reči moram, da je vse to zelo lepo . . . da sem vas srečal in vaše besede . . . močno lepo! Ali imate v kovčegu razen knjig še kaj druzega? . . . Volneno ruto? Dobro . . . Volneno ruto, zapomni si, Štefan! Takoj vam prinesem kovčeg . . . Pojdi Štefan . . . Zbogom! Srečno! . . .

Ko sta odšla, je Tatjana pripravila materi postelj; zvlekla je obleko s peči in jo položila na klop.

— Živ človek! — je pripomnila mati.

Gospodinja jo je pogledala izpod čela in ji odgovorila:

— Legak človek . . . cinglja, pa ga ni slišati daleč.

— Kakšen pa je vaš mož? — je vprašala mati.

— Dober kmet . . . ne pije, složno živiva . . . Ampak slabega značaja je . . .

Zravnala se je in po kratkem molku vprašala:

— Veste, česa je sedaj treba: ljudstvo je treba vzbuniti. Vsi razmišljajo o tem, ampak vsak zase . . . a treba je, da bi glasno govorili . . . in eden mora začeti.

Sedla je na klop in vprašala:

— Pravite, da se tudi mlade gospodične pečajo s tem, da hodijo med delavce, jim čitajo — ali se jim ne studi, ali jih ni strah?

Pozorno je poslušala materin odgovor in globoko vzdihnila. Potem je povesila trepalnice in sklonivši glavo dejala:

— V knjigi sem čitala besede: nesmiselno življenje . . . Takoj sem jih razumela! Poznam tako življenje. Misli so pač tu, ampak zvezane niso in brodijo kakor slepe ovce brez pastirja . . . brodijo, brodijo . . . nikogar ni ki bi jih zbral . . . ljudje ne vedo, kaj bi storili? To je nesmiselno življenje. Rada bi mu ubežala, ne da bi se ozrla . . . gorje ti, ko začneš spoznavati!

Mati je videla bridkost v suhem blesku njenih zelenih oči, na njenem upadlem obrazu, slišala jo je v njenem glasu. Rada bi jo bila potolažila:

— Ampak vi veste kaj storiti.

Tatjana jo je tiho prekinila:

— Razumeti je treba . . . Ležišče je pripravljeno, lezite!

Odšla je k peči in obstala tam . . . Mati je legla, ne da bi se slekla, v kosteh je začutila boleče utrujenost in tiho zastokala. Tatjana je ugasnila luč in ko je izbo napolnila gosta tema, je zadonel njen nizki, enakomerni glas. Zvenel je, kakor da bi otiral plosko obličje dušeče teme.

— Vi ne molite . . . Tudi jaz mislim, da ni Boga . . . in da ni čudežev! Vse to so si izmislili nam za strašilo, za našo neumnost . . .

Mati se je nemirno obrnila na klopi — brezdanja tema jo je gledala naravnost skozi okno, in skozi tišino je vztrajno polzel komaj čuten šum in šelest . . . Šepetaje in plaho je dejala:

— Za boga ne vem . . . a v Kristusa verujem, v očeta dobrega . . . In njegovim besedam verujem: ljubi bližnjika kakor samega sebe . . . tem besedam verujem! . . .

In naenkrat je vprašala:

— In če je Bog, zakaj nas je zapustil s svojo dobro silo? Zakaj je dopustil ljudem, da se se razdelili na dva svetova. . . zakaj trpi, če je milostljiv, človeške muke, medsebojno zaničevanje . . . zlobo in zverinstva?

Tatjana je molčala. V temi je mati videla slabe obrise njene ravne, sive postave na črnem ozadju peči. Nepremično je stala. Mati si je od bridkosti zatisnila oči.

Nenadoma je zastokal mrk, hladen glas:

— Smrti svojih otrok ne odpustim ne Bogu, ne ljudem . . . Nikoli! . . . !

Vlasovka se je nemirno vzravnala; njeno srce je občutilo vso bolečino, ki je iztrgala te besede.

— Mladi ste še, še dobite otroke . . . — je ljubeznivo dejala.

Šepetaje ji je odgovorila ženska:

— Ne! Pokvarjena sem; zdravnik mi pravi, da nikdar več.

Miška je stekla po podu. Nekaj je suho in glasno zaprasketalo in raztrgalo z nevidnim bliskom nepremično tihoto. In znova se je zaslišalo šumenje jesenskega dežja po slamnati strehi — kakor preplašeni drobni prstki je šarilo po njej. In brezupno so padale na zemljo vodne kaplje in začrtavale počasni tek jesenske noči . . .

V težki dremoti je mati zaslišala gluhe korake na ulici, v veži. Oprezno so se odprle duri, oglasil se je tih klic:

— Tatjana . . . Ali si že legla?

— Ne.

— A ona spi?

— Gotovo.

Posvetila se je luč, zatrepetala in utonila v temi. Kmet je stopil k materinemu ležišču, popravil koc, zavil njene noge Ta ljubezniva pozornost je s svojo preprostostjo mehko genila mater; zatisnila je oči in se nasmejala. Štefan se je molče slekel in zlezel na postelj. Vse je bilo tiho.

Mati je ležala nepremično in pozorno poslušala leno kolebanje dremotne tihote, a pred njo se je v temi valjalo s krvjo zalito obličje Ribinovo . . .

Na postelji se je oglasil suh šepet.

— Vidiš, kakšni ljudje se ukvarjajo s tem . . . postarni, ki so do sita okusili gorje in za katere bi bil čas, da se oddahnejo! . . . Mlad si še, pameten . . . Eh, Štefan! . . .

Vlažen in gost glas je odgovoril:

— Brez prevdarka se človek ne loti take stvari . . . potrpi . . .

— To sem že pogosto slišala . . .

(Dalje.)

Balkanska pisma.

Slov. soc. dnevnik "Zarja" v Ljubljani ima na Balkanu posebnega zastopnika, kojega najvažnejša pisma bo "Proletarec" ponatisnil.

BALKAN V BODOČNOSTI.

Sofija, 10. novembra. — Balkanska vojna se bliža koncu. Turčija je bila nesposobna, da bi se upirala zveznim balkanskim državam, ki so jo pregnale že skoraj iz vseh evropskih postojank. Kakšne spremembe se bodo sedaj izvršile na Balkanu?

Izjave balkanskih držav pred izbruhom vojne so splošno znane. Dejale so, da jim ni do ozemlja, pač pa da zahtevajo izvršitev reform v deželah evropske Turčije. Zlasti Bolgarija se je izražala, da gre za avtonomijo Macedonije. Koliko je na vsem tem resnice kaže sedanje stališče, ki je zavzema zveza.

Danes je popolnoma jasno, da je za balkanske države merodajna le osvojitev ozemlja. Zahteve po reformah v evropski Turčiji ali pa avtonomiji Macedonije so prikrivale le resnično namero balkanske buržvazije. Prikrivanje pravega cilja njihove politike je kaj lehko razumljivo. Pred vsem se ni čutila nobena balkanska država dovolj močno, da bi Turčijo napadla in se borila za pridobitev ozemlja. Vojaška zveza med balkanskimi državami je bila nemogoča. Vse so stavile večje ali manjše zahteve na poedine dele Macedonije in evrop.Turčije. Bolgarska buržvazija pa je zahtevala zase kar vso Macedonijo.

Od časa osvoboditve Bolgarije, torej približno 35 let, so zastopali bolgarski patriotje idejo, da je vsa Macedonija bolgarska in so z vso odločnostjo odklanjali misel na sporazumljenje med balkanskimi državami glede razdelitve vpliva ali pa v slučaju pridobitev glede mej. Bolgarija je uporabljala vsa sredstva — eksarhat v Carigradu, tolpe, bombe — da prepriča ves svet in bolgarsko prebivalstvo, tudi ono v Turčiji, da je Macedonija bolgarska. Zahteva Bolgarije po vsej Macedoniji, zahteve ostalih balkanskih držav na posamezne dele, so se zdele nezdružljive. Sploh je bila Macedonija "Parisovo jabolko" med balkanskimi državami in ugodna tla za spletke evropskih diplomatov in Turčije.

Kar pa je bilo pred nekaj meseci še nemogoče, je danes dejstvo in po sedanjih zmagah ne govore balkanske države nič več o reformah in o "avtonomiji Macedonije", temveč le še, kako bodo pregnali Turke iz Evrope in kako si bodo porazdelile evropsko ozemlje Turčije. O slavnem statusu quo ni pri evropskih diplomatih ne duha, ne sluha več in zavezniki seveda tudi nočejo slišati več ničesar o njih.

Balkanske države so še že prej sporazumele o razdelitvi turškega ozemlja, kakor se jasno vidi na tem, da upostavljajo v osvojenem ozemlju zmagovalci svoje oblasti. Srbija dobi del Macedonije s Skopljem, Novi pazar in del bitoljskega vilajeta, Grki tudi del bitoljskega vilajeta z Epirom in Tesalijo, morda tudi Solun in Bolgarija pa ostalo Macedonijo preko Vardarja. To kombinacijo so razširjali vsaj bolgarski patriotje po osvojitvi Lozengrada, po obleganju Odrina in po zmagah pri Ljule Burgasu. Ali ta razdelitev prav nič ne odgovarja šovinističnim aspiracijam bolgarske buržvazije in otemnel je ves spomin na "avtonomijo Macedonije" in sploh na vse nacionalističke ideale, s katerimi je vzrasla sedanja bolgarska generacija in v imenu katerih se je pričela vojna.

Kako naj si tolmačimo spravo med prej tako sovražnimi zahtevami balkanskih držav in nastanek balkanske zveze? Iz nenaravne lege balkanskega polotoka. Kapitalistični interesi velikih evropskih držav so ustvarili iz dežel, odtrganih od Turčije, nekaj krščanskih držav, katerim pa je prihajalo v teku kapitalističnega razvoja vedno bolj tesno. Stisnjene med ozke meje so postajale čimdalje bolj igrača nasprotujočih se interesov kapitalistične Evrope in sredstvo za diplomatična kovarstva. Srbija, ovirana po Avstriji, bi se zadušila brez prehoda k morju. Ravnotako Grška s svojim majhnim, nerodovitnim ozemljem brez Krete. Bolgarija je bila po mladoturški revoluciji gospodarsko ogrožena. Trgovinska politika Turčije je nasprotovala trgovinskim interesom bolgarske buržvazije, od kar je bil v Turčiji mladoturški režim. Najvažnejši trgi za bolgarsko industrijo in poljedelske produkte so v Turčiji. Ti trgi so postajali vedno bolj nedostopni Bolgariji. Ali odstop mladoturške vlade in zavladanje po pristaših Abdul Hamida, bi trgovske zveze med Bolgarijo in Turčijo še bolj ogrožali.

Res je, da niso v teku 35. let nikdar še balkanske države, zlasti pa ne Bolgarska, razen enega neuspešnega poizkusa bivšega bolgarskega diktatorja Stamburlova leta 1887., poskusile s politiko sporazumljenja s Turčijo, ki naj bi vstvarila politično enoto in ki naj bi uresničila cilj: Balkan balkanskim narodom. Nasprotno! V vsej tej dobi so vzbujale balkanske države, zlasti pa Bolgarija, sum Turčije glede svojih pohlepnih načrtov. Turčija je živela dalje v iluziji, da je velesila in je zgradila to svojo nevidezno moč na vedno bolj se poostrujoča nasprotja med interesi velikih kapitalističkih držav.

Če pa je bil nemogoč sporazum med balkanskimi državami in Turčijo za skupno obrambo proti vsem zunanjim zahtevam, tedaj je že prej omenjena nenaravna lega balkanskih držav te prisilila k zvezi zoper Turčijo. K temu so prišle še nevarnosti, ki so ogrožale balkanske dinastije. Nenaravna lega balkanskih držav je ogrožala njihov obstoj, in da si zavarujejo obstoj, so bile prisilje ne, da iščejo podporo pri evropskih držav in so postale tako orodje njihove politike. Pri teh razmerah je bila vojaška zveza proti Turčiji izhod za balkanske dinastije, ki so si postavile za cilj: razdelitev Turčije in teritorialna razširitev ozemlja. Balkansko zvezo so brezdvomno podpirale velesile, predvsem Rusija, ki imajo svoje interese na Balkanu. Prav zato pa ne bo mogoče preustrojiti položaja na balkanskem polotoku tako, da bi bilo mogoče ustvariti politično enoto, državo, ki bi združevala balkanske dežele.

Razdelitev turškega ozemlja med zavezniki še ni rešitev balkanskega problema. Iz doslej povedanega je razvidno, da si bodo razdelili evropske dežele Turčije zavezniki brez ozira na narodnost in prebivalstvo osvojenega ozemlja. Na ta način ne bi imelo zedinjenje trajnega uspeha. Razširjene balkanske države bodo dobile mnogo povodov za medsebojna nasprotja in evropske velesile bodo hitro pripravljene da sejejo razdor med balkanske dinastije. Nov položaj se pripravlja na Balkanu, a nikakor ne reši balkanskega vprašanja. Po mnenju bolgarskih socialnih demokratov reši trajno balkan, vprašanje in narodno zedinjenje le federativna balkanska republika. Pred napovedjo vojne smo jasno pokazali pot za rešitev. Sedanja zvezo balkanskih držav je ustvarila lega polotoka in kapitalistični razvoj. Isti činitelji bodo balkanski buržvaziji naložili politiko za balkansko federacijo. Najvažnejša posledica balkanske vojne bo preosnova današnje zveze v konfederativno državo s skupnim parlamentom, carinsko unijo in s skupno zunajo politiko.

SLIKE IZ MEJE SANDŽAKA.

Razen petindvajset turških družin, pripadajočih razredu fevdalnih zemljiških posestnikov, so se takoj po napovedi vojne iz skrbi za svoje dragoceno življenje in napolnjene blagajne "izselile" iz Sandžaka v Bosno. Bila je pot do bosanske meje. Vse ostale begunce nepretrgana veriga telesnih in duševnih muk, ki bodo ostale vsakemu ki jih je pretrpel, v neizbrisnem spominu. Čeprav ni še znano natančno število sandžaških beguncev, vendar se njihovo število lehko ceni na približno štiritisoč, od teh odpa-

de polovica na vojaštvo. To je znatno število, ker je prebivalstvo v severnem delu Sandžaka zelo redko in ker je mohamedancev med njimi kaj malo. Med begom, ki je bilo slično ljudskemu preseljevanju, so plašile begunce sovražne vojaške čete in tolpe, ki so se pojavljale sedaj tukaj, sedaj tam in begunci so se morali naprestano umikati z določene poti. Pri tem so se razvile večkrat krvave praske, ki se seveda niso končale brez ranjencev in mrtvih. Ako je dopuščal čas, so trupla zagrebli pod tenko zemeljsko plast, drugače so jih pustili, kjer so bili padli za plen gavranom in jastrebom, a tudi človeške hijene, katerih se ne manjka v tej vojni, so izvrševale svoje ostudno, roparsko rokodelstvo nad trupli. Posamezni, ali v četah so begali po več dni, včasih tudi po več tednov, begunci po gorovju, stradajoč in prezebajoč v ledeno mrzlih nočeh. Lajtnant, ki biva sedaj v Foči, pripoveduje, da je hodil sedem dni s tridesetimi možmi do bosanske meje, in imeli so le 30 kilogramov moke za ves čas. Moko so skuhali na vodi, to je bila vsa hrana v tem času. Lajtnant, okolo petdeset je star je bil poveljnik neutrjene stražnice in nihče ga ni obvestil o pričetku vojne. Naenkrat so pričele leteti krogle na njegov stan. Tudi njegovi vojaki so pričeli streljati in izgubil je nekaj od svoje čete. Končno se mu je posrečilo, da je s preostalimi pribežal v Foč. Sočutje se je moralo vzbuditi v vsakem, ki je videl, kako je stari vojak brzojavil svojemu polčovnemu poveljniku o begu in položil za brzojav pred poštnega uradnika zadnji petkronski novec, ga zopet vzel v roke in se z milo otožnim pogledom poslovil od njega. Silno težko se je ločil od zadnjega denarja.

Vsi begunci so vsled gladu silno trpeli. Prepečence in moka, to je bilo edino živilo, a še ta v tako pičli meri, da so razdeljevali prav skromne porcije. In še ko so dospeli v Bosno, je še vedno primanjkovalo živil, predvsem ni bilo kruha, ker ni bil nihče pripravljen na tako veliko število beguncev. Že vsi utrujeni in gladni so morali korakati zopet dalje do prve večje garnizije, kjer so se šele lahko nasitili. Vse so pomileli, kar so videli, niti svinjine se niso branili. Vzlic prestalim mukam, ni prišlo pri razdeljevanju jedil do nikakršnih izgredov. Bili so pač do skrajnosti izmučeni in popolnoma onemogli. Očividno so se pa vojaki in oficirji silno razveselili, ko so pozneje dobivali plačo. Vsak je dobil plačo, primerno svoji vojaški stopnji, po avstrijski pristojbinski izmeri. Največ vojaških beguncev je prišlo čez prelaz Metalka, med njimi tudi major Muntaz iz Plevlja, katerega četa je štela 1500 mož in ki je izročal orožje, municijo in drugi vojni materijal — 1000 mavzerjev, štiri strojne puške najnovejše konstrukcije ter 250 konj — od osmih zvečer do treh zjutraj, torej sedem ur. Vse municije pa niso oddali. Ko so vojaki marširali že dalje, iz Gorazde v Ustipraco, so pometali več sto metrih patron od sebe, orožniki so jih pozneje pobrali. Oficirji so smeli obdržati sablje. Obleka beguncev je bila precej dobro ohranjena, le plaščev niso imeli vsi. Nad vse zanikrno je bilo pa obuvalo. Večina je imela le opanke, drugi čevlje brez podplatov, ali pa so imeli ovite noge s cunjami, mnogo je bilo tudi popolnoma bosih. Turško infanterijo so odposlali čez Sarajevo v Bosanski Brod, kavalerijo so pridržali v Gorazdi in Višegradu, v Gorazdi je razen tega ostalo še petdeset turških orožnikov in trije orožniški oficirji. Orožniki govore vsi srbsko in se pridno vadijo z avstrijskimi vojaki. Baje jih bodo pridržali in pridejali novo ustanovljenemu mejnemu polku, ki bodo za vodnike, ker poznajo v Sandžaku vsak kotiček. Pri novem mejnem polku je le izbrano moštvo in oficirji raznih polkov. Oficirji novega polka so pred svojim odhodom na mejo dobili pouk od treh nalašč za to določenih višjih političnih in finančnih uradnikov v Sarajevu. Poveljstvo je v Rogatici. Novi polk je razdeljen na oddelke po šestdeset mož, vsak oddelek ima odločeno posebno ozemlje ob meji, ki je mora natančno opazovati.

V istem času, ko je zapustilo turško vojaštvo svoje postojanke, je pribežalo tudi več sto turških družin v Bosno. Tudi ti so prišli čez Metalko in največ je med njimi ženskih, otrok in starcev. Tem se je godilo na begu pač najslabše, a tudi še sedaj so v groznem stanju, ker niso mogli rešiti druzega, nego golo življenje in cunje, v katere so odeti. Večinoma so bosi. V takem položaju so morali gladni in premrazeni prehoditi dolgo pot. Ko so pribežali čez mejo, so jih ravno mohamedanci sprejeli prav neljubeznivo. Niti kozarca mleka niso privoščili izstradanim otrokom. Begunci so morali plačevati neprimerno visoke cene za vozove, njihovi verski bratje so jim pobrali zadnje vinarje za živila in vozove, tako da so morale poseči oblasti vmes. Razen mohamedancev v Sarajevu so povsod odirali begunce. Med otroki je mnogo tudi takih, ki so pribežali brez staršev, te so sprejele mohamedanske družine v Sarajevu.

Kakor pripovedujejo ti begunci, so Črnogorci in Srbi naravnost ostudno gospodarili v Sandžaku. Kdor se je ustavljal, tega so neusmiljeno pobili, vsa živila, vso živino in seno so uplenili, prebivalstvu ni ostalo ničesar več, s čimer bi se preživljali. Po nekaterih vaseh je zato prebivalstvo vse dragocenosti spravilo skupaj, pognala živino v hiše in te potem zažgalo. Tako je na potu do bosanske meje vse razdejano in opustošeno.

"NE BOJ MESARSKO KLANJE.

Učinek modernega orožja, zlasti artilerije, se kaže v balkanski vojni na strahoten način. 15 tisoč mrtvih in ranjenih pri Bolgarih, 40 tisoč mrtvih in ranjencev pri Turkih, je bilo v bitki pri Ljule Burgasu, ki ga imenujejo vsled teh blaznih izgub človeških življenj "balkanski Mukden", 55 tisoč mrtvih in ranjenih v eni bitki, pri armadah, ki so morda imele skupaj 250 tisoč mož! Vsak peti mož, morda celo vsak četrti mož, mrtev ali ranjen! Koliko bede, koliko groze je v teh številkah! Koliko vdov, sirot, mater brez sinov, kažejo te številke. Vsak od teh, ki je ostal mrtev ali pohabljen na bojišču, je bil v enem ali drugem oziru podpora družini.

In poleg tega še vse druge grozote vojne. Turki in vojaki balkanskih držav očitajo drug drugemu najstrašnejša, najsirovejša dejanja: moritev otrok, oskrumbo žen in deklet, pohabljenje ranjencev. n vse muke vojakov, zmagovalcev in premagancev, napori, glad! Turški vojaki so se bojevali tri dni, ne da bi dobili grižljaj kruha, glad je bil zmagalec mnogo bolj, nego šrapneli in bajoneti sovražnikovi.

Koliko trpe šele ranjenci. Pač so preskrbeli Turki in zvezniki najmodernejše morilno orodje, ali niti polovico te skrbi niso posvetili za rešitev vojnih žrtev. Poročevalec "Daily Telegrapha" je pisal po bitki pri Ljule Burgasu:

"Z naravnost zločinsko brezskrbnostjo za posledice so uprizorili eno izmed največjih bitk novejše dobe. Žrtve so peljali v klavnico, ne da bi prej najmanje oskrbeli priprave za ranjence. Nikjer nobene postaje za ranjence, nikjer nobene bolnišnice in tisto neznatno število zdravnikov pri fronti je bilo brez sredstev in gledati so morali onemogli, kako je grabila smrt na tisoče ranjencev, ki bi bili lehko rešeni. Kolikor delj smo šli od bojišča, tem groznejše prizore smo gledali. Mnogo ranjencev se je privleklo do sem, a dalje niso mogli; zlezli so iz kolovoza na stran ceste, da pričakajo zadnjo uro, a niti eden ni izustil ne kletvine, ne očitka na provzročitelje vsega njihovega gorja. Če je umrl vojak, so njegovi tovariši postali za nekaj trenotkov in izkopali plitev grob; ali največ trupel je obležalo tam, kjer jih je doletela usoda."

NAJVEČJA PEKARNA.

Mendlnova tovarna za izdelovanje peciva na Dunaju postane v kratkem času ena največjih pekarn na svetu. Že sedaj ima tovarna 120 peči raznih modernih sistemov. In sedaj se je odločila ta trdka sezidati še 100 novih peči. Doslej je uslužbenih čez 500 pekovskih delavcev.

V Mendl-novi tovarni vlada pravcata vojaška disciplina. Delavec, ki si dovoli le najmanjšo opazko napram pekarskemu vodji, je odpuščen takoj. Pri Mendlnu ni nič novega, če je n. pr. pred pečnik (Helfer) med delom, ko usaja, odstavljen in prijel brž drugi za veslico, med tem, ko mora ta odpuščeni pri tej priči zapustiti delavnico, na kar dobi knjižico v pisarni. Odpoved dela tu ne obstoji in to omogoči pekarni delavca za najmanjši pregrešek odpustiti. V Mendl-novi tovarni delajo delavci iz vseh krajev Avstrije, največ je pa takih, ki pridejo ravno iz vojaške službe. Le ti so navajeni železne discipline. Ker je tovarna sestavljena iz takih obžalovanja vrednih elementov, zabranjuje trdka primeren upliv zvezine organizacije. Strah pred zgubo dela ustvarja iz pekovskih delavcev molčeče in vse pretrpeče sužnje.

Mendl se sicer rad ponaša kot moderni človek s socialno političnim umevanjem. Tovarna ima res zavarovalni sklad za onemogle delavce, lastno tovarniško bolniško blagajno in celo počitnice ter osemurni delavnik. Ali vse te socialno-politične naprave so le navidezne. Osemurni delovnik v resnici ne ekzistira, marveč morajo delavci delati po 9, 10 in 11 ur na dan, ne da bi se kdo upal le eno besedico reči. In kakšno svrho ima zavarovalni sklad, ki je ustanovljen za stare onemogle delavce in ki se nahaja popolnoma v oblasti fabrikantov Fritza & Henricha Mendl-na? Nobene koristi nima ta sklad! Posamezen delavec nima niti upanja, da bi bil deležen te naprave, ker zato že skrbi dotični "aparat", da se pravočasno vrže izrabljene delavce, kot izprešane limone, na cesto. In počitnice? Seveda, da obstoje iste. Ampak zato ne dobe delavci ta čas tedenskega počitka. Delavci morajo namreč v letnem času skozi tri mesece brez tedenskega počitka delati, da dobijo en teden dopusta. To se pravi po domače: z eno roko nekaj vzeti, a z drugo roko pa nekaj dati.

Mendl-nova tovarna je prava šintarska delavnica, kjer mora posamezen pekovski delavec — vsled nezaslišane gonje pri delu — napraviti več kot trije delavci v navadni pekarni. Vsled delitve dela v tehnično in mašinelno najmoderneje opravljeni tovarni mora mešač nepretrgoma skozi 9 ur vedno le testa pripravljati; predpečnik devet do deset ur pri peči delati; pomagači pri tabli (Tafelarbeiter) morajo skozi 9 do 10 ur neprenehoma birkati, seveda z vso virtuozno hitrostjo.

Vse je refinirano zračunjeno. Priganjači pa imajo absolutno oblast. Kdor se od delavcev nepokorno obnaša ali kako nedolžno kritiko izreče, zleti brez pardona na cesto. Največja pekarna — največja izkoriščevalna tovarna na svetu! Bledi, skumrani obrazi, plašne oči — to je fizognomija, to je neutajivi rezultat patent Mend-na.

In pekovski mojstri?! Na anketi so čifuti Mendl-nu navdušeno ploskali, ko je ta lisjak uprav teatralično predstavljal popolni pogin male pekovske obrti, ako se izvrši uzakonitev varstva pekovskih delavcev. — Mendl-nova tovarna s svojo izdelavo peciva visi kakor Damoklejev meč nad malimi pekarnami.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

NIZKE CENE.

Velike ugodnosti:
električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastonj, kabine tretjiga razgreda na parniku

Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington

Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.

Družbeno ladjevje parnikov na dva vijaka:

Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic;

NOVI PARNIKI V DELU.

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.
ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

Milwaukee, Wis

Sodrug
LOUIS BERGANT
257 — 1st Avenue
priporoča Slovencem in Hrvatom svo dobro založeni SALOON.

Obuvala

za moške: od $1.50 do $4.00
za ženske: od $1.00 do $3.50
za otroke: od 50c do $2.50

Mi vas hočemo vselej zadovoljiti

AHRENS & VAHL
355 Grove St.
Milwaukee, Wis.

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
709 Market Street, Waukegan.
Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepiča.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199.

ANGLEŠČINA.

Mi poučujemo angleščino in lepopisje že peto leto. Učimo potom dopisovanja. Dobri uspehi. Lahka metoda. Učite se doma. Pouk traja do šest mesecev. Šolnina nizka. Pišite po pojasnila še danes.

Slovenska Korespondenčna Šola.
1380 E. 40th St., Cleveland, Ohio
(Prejšnji naslov: 6119 St. Clair Ave S. B. 10).

NAJBOLJŠE OBLEKE
izdeluje pe meri sodrug
J. KRAINC,
317 Florida St., Milwaukee, Wis.
Ter popravlja, čisti pegla in barva stare.
Najboljše delo in najnižje cene.

Še danes naročite en iztis slavnega romana
"JUNGLE",
kjer so popisane delavske razmere chicaških klavnic. Cena znižana na 75 centov s poštnino vred.
Upravništvo Proletarca.

ADVERTISEMENT

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitski časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša $3.00, 25c na mesec. — Naslov The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

M. JOVANOVICH
84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.
IG. KUŠLJAN
229—1st Ave.
MILWAUKEE, WIS

SLOVENSKI SALOON
LOUIS BEWETZ,
198 1st Ave., Milwaukee, Wis.
Izborna pijača, izvrstna postrežba.
Vsakdo uljudno sprejet.

Kadar hočete kupiti
uro ali zlatnino
se vselej obrnite na
Anton Grandlich-a
374 Reed St., Milwaukee, Wis.

Njegova velika zaloga vas bo vselej zadovoljila
Strokovnjak v popravljanju.
Odpošilja tudi po pošti.

ZA MILWAUKEE, WIS.
Slovencem in Hrvatom priporoča
Andrej Makarovič
svoj premog, drva in ekspres.
306 1st AVENUE.
Naroča se tudi pri Ig. Kušljanu —229 1st Ave. — Telefonska zveza.

Važno uprašanje!
KDO mi opravi najbolje in najcenejе?
Konzularne, starokrajske sodnijske in vojaške zadeve
Javni notar J. Kaker
220½ Grove st
Milwaukee, Wis.

CLEVELANDČANI POZOR!
BELAJ & MOČNIK
6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo. Izdelujeva obleke po najnovejši modi.

Lepo osebno sliko

prijatelji vselej z veseljem sprejmejo.

Naši jesenski vzorci modernih fotografij so še posebno privlačni. — Ako nas izvolite posetiti, smo prepričani, da vas bomo zadovoljili.

Obiščite nas, da se dogovorimo!

S spoštovanjem
L. HAGENDORFF, fotograf
173 Reed St., vogal Oregon St. Tel. S. 160. Milwaukee, Wis.
POSEBNO NIZKE CENE NA POROČNIH SLIKAH.

POZOR BRATJE SLOVENCI!

Ali že veste kje je dobiti najboljše mes po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnikovem poslopju.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Marshall & Ilsley Banka

Podružnica na južni strani 371 National Ave., Milwaukee, Wis.

KUPUJEMO IN PRODAJAMO AVSTRIJSKI DENAR.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisavo, spisovanje angleških pisem in kako se postane ameriškanski državljan. Vrhutega ima knjiga dozdaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 420 strani) stane $2—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

Predno Vam predam, Vam povem to-le!

Kadar sami ne veste, kaj bi kupili za darilo, pridite in pogovorite se z menoj; pridite zagotovo in jaz Vam hočem pomagati pri izberi v svoji bogati zalogi krasnih daril

Archie Tegtmeyer
Diamanti - zlatnina

Odprto zvečer. Pričnete lahko tudi račun pri nas.
392 National A. Vogal Grove Street,
Milwaukee, Wis.

Stranka

SODRUGI IN SODRUGINJE!

Glasom sklepa odborovih sej J. S. Z. in splošnega glasovanja, razglaša gl. odbor, da se vrši

II. REDNI ZBOR

Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki na Božične praznike, in sicer 25., 26. in 27. decembra t. l. v Milwaukee, Wis.

Dnevni red zbora je sledeči:

1. Otvoritev zbora po tajniku zveze:
a) pozdravni govor;
b) opravilnik;
c) volitev treh članov za pregledanje pooblastil.
2. Konstituiranje zbora:
a) volitev permanentnega predsednika in dveh podpredsednikov;
b) volitev dveh zapisnikarjev.
3. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju zveze (v tisku):
4. Poročila o delu in stanju slovenske, hrvatske in srbske sekcije (v tisku). — Poročevalci: za Slovence F. Petrich, za Hrvate T. Bešenić, za Srbe B. R. Savich.
5. Poročilo o ustrojstvu, pravilih in resolucijah (v tisku). — Poročevalci: za ustrojstvo B. R. Savich, za pravila F. Petrich, za načelno izjavo J. Masten.
6. Tisk. Poroča sodr. S. Markovich.
7. Organizacija:
a) disciplina; poročevalec Teodor Cvetkov;
b) taktika; poročevalec Demeter Ekonomoff.
8. Tiskarna; poročevalec Alex. Dubravac.
9. Naše stališče napram vnanjim inštitucijam (v tisku ali ustmeno). — Poročevalci: Alex. Šušnjar: o Unionizmu; Jože Zavertnik st.: o podpornih društvih; M. V. Lučić: o zadružništvu.
10. Uprašanja in predlogi.
11. Raznoterosti.
13. Razpust zbora.

Klube se obvešča, da volijo v novembru in decembru svoje delegate za zbor. Izvoljene delegate je prijaviti takoj po izvolitvi gl. tajniku. Glasom pravil, ima vsak klub pravico do dveh delegatov, vendar je z ozirom na gmotno stanje zveze, zaključeno, da zamorejo poslati klubi v okrožju 100 milj od Milwaukee po dva delegata, vožnje in dnevnice plača klub sam; od 100 do 1000 milj daljave od prostora zborovanja, zamore klub poslati enega delegata, kateremu plača dnevnice klub sam, zveza pa polovico vožnje. Če pa želi poslati klub dva delegata, plača celo vožnjo za drugega delegata klub sam; klubi, oddaljeni nad 1,000 milj, zamorejo poslati pooblaščenca iz okrožja 1000 milj oddaljenosti od prostora zborovanja, kateremu se istotako povrne polovična vožnja za 1000 milj v oba kraja. Lahko pa pošljejo tudi člana iz svoje sredine, če plačajo nad 1000 milj vožnjo sami. Iz zvezne blagajne se ne plača nobenih dnevnic.

Glavni zvezni odbor je na svoji seji 29. nov. sklenil, da zamorejo klubi, ki so v bližini drug od drugega, poslati skupnega zastopnika, kateremu se plača cela vožnja v oba kraja. Vsak delegat ima na zborovanju en glas. Bodo li delegati, ki bodo zastopali več klubov imeli več glasov, določi zbor sam.

Tajniki, ki pošljejo glav. tajniku naznanila izvoljenih delegatov, dobe v kratkem tozadevna pooblastila, katera imajo izročiti izvoljenim delegatom. Vsak delegat se bo na zborovanju moral izkazati s pooblastilom.

Drugi naš zbor se začenja torej dne 25. decembra. Pozor na to, da ne bo zmešnjave!

Po nalogi gl. odbora:

Tajništvo J. S. Z.

ZA MULBERRY, KANS.

Sodrugom in simpatizantom soc. kluba, št. 30 J. S. Z. se tem potom naznaja, da se bo vršila zadnja redna in glavna seja kluba v letošnjem letu na 21. decembra, to je tretjo soboto v mesecu, točno ob **šestih** zvečer v prostorih J. Mlinarich-a.

Na dnevnem redu bodo volitve odbornikov za prihodnje leto ter več drugih važnih točk.

Dalje se naznanja sodrugom in simpatizantom, da je tukajšnji soc. klub dobil več lepih poučljivih in zabavnih knjig iz stare domovine. Te knjige bodo na razpolago vsem dobrostoječim članom kluba.

Knjige bo imel v oskrbi sodrug Anton Marn, pri kojem se bodo knjige tudi dobile. Vsakdo, ki si hoče izposoditi, mora imeti plačano mesečnino, sicer mu knjižničar ne sme posoditi nobene knjige.

Vsak slov. delavec, ki ima veselje do čitanja in do nadaljne izobrazbe ter se strinja s soc. načeli naj pristopi k tukajšnjemu soc. klubu, naj stopi vnaše vrste ter pomaga do zmage razrednozavednega delavstva nad roparskim kapitalizmom!

John Leksha, tajnik.

SODRUGOM TAJNIKOM NAZNANJE!

Vzlic temu da je bilo že dvakrat naznanjeno v naših glasilih, da je z oktobrem poslati na gl. taj. tudi State in County prispevke, večina klubov vendar ni poslala tajniku tozadevnih prispevkov. Opozarja se torej, da vsi klubi to store z novembrom.

V vseh državah, kjer obstoje naši klubi — izvemši države Montane, kjer je treba poslati 10c več — pošljejo vsi klubi po 5c več na mesec gl. tajniku. Naj se to vpošteva, da bo enkrat red.

Tajništvo zveze.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati podučne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA."

"Zarja" izhaja v Ljubljani, Šelenburgove ulice št. 6/II in stane za Ameriko $6 za celo leto.

DELNIČARJEM JUGOSLOVANSKE DELAVSKE TISKOVNE DRUŽBE NA ZNANJE!

V smislu zakonov države Illinois in seje direktorija J. D. T. D. se vrši **v torek dne 14. januarja** ob 8. uri zvečer v dvorani Frank Soukupa, vogal 26. ceste in Avers Ave.

V. REDNI OBČNI Zbor

DELNIČARJEM JUGOSLOVANSKE DELAVSKE TISKOVNE DRUŽBE

s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev zbora po predsedniku;
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil;
3. Volitev predsednika za občni zbor;
4. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora;
5. Poročilo tajnika, blagajnika in drugih odbornikov.
6. Poročilo upravitelja in urednika;
7. V korist družbe;
8. Razno;
9. Volitev direktorija za leto 1913;
10. Razpust zbora.

Delničarji, ki z enih ali drugih vzrokov ne morejo prisostvovati občnemu zboru, naj pošljejo svojim zaupnikom pooblastila, da jih na zboru zastopajo. Vsaka delnica ima en glas.

Direktorij Jugosl. Del. Tisk. Družbe.

Razno.

SLOVENEC ŽRTEV KATASTROFE.

Waukegan, Ill. — Dne 2. dec. je umrl v tukajšni bolnišnici rojak Frank Trobec, vsled groznih opeklin in poškodb, katere je zadobil pri eksploziji, o koji sem zadnjič poročal. Ranjki je bil v najlepši moški dobi; zapušča žalujočo ženo in male otročiče, kateri zaman jokajo za svojim ljubljim rediteljem. Ni ga, ker ga je umoril kapitalistični moloh, ki se sa in ubija delavce dan za dnevom samo zato, da ima čim več profita, da lahko živi v razkošju; med tem ko moramo delovci lelati 8—13 ur na dan; pri vsem tem pa še živimo večinoma v pomanjkanju, ker tako sramotno nizka plača nezadostuje niti za najpotrebnejša življenjska sretsva.

Dragi tovariši delavci! Koliko časa bodemo še gledali to krivico, ki se nam godi? Koliko časa bodemo še nosili to neznosno breme, ki nas tlači ter dela iz nas kripelne in peha v prerano smrt? Naredimo že enkrat za vselej konc kapitalističnim grozadejstvom! Združimo se v socialistično stranko, katera edina je prava delavska stranka, katera obstoji iz samih delavcev, bodisi onih, ki delajo z umom ali rokami. Ti se borijo za blagostanje vsega človeštva. Pridružimo se jim in nebo nam težko odložiti to breme in podreti današnji kapitalistični sistem! Da se pa natančnejše informiramo o socialistični stranki, čitajmo socialistične brošure in časopise. Naročite se na "Proletarca" edini slovenski socialistični list v Ameriki. Ta list izhaja enkrat na teden na osmih straneh in stane $1.50 za celo leto, ako ga naročite do novega leta; po novem letu bo pa list dražji. Posebno priporočam "Proletarca" rojakom v naši naselbini, kjer je 'Proletarec' še skoraj nepoznan in ravno tako je tudi nepoznan socializem in socialistične ideje. V nam najbližji slovenski naselbini v Kenosha, Wis., je skoro vsak Slovenec naročen na 'Proletarca'. Ako bi računali na odstodke bi moralo biti v Waukeganu najmanj 1000, reci tisoč naročnikov. Da se lahko marsikaj tudi naučimo od Kenoshčanov, se lahko vsakdo prepriča ako gre tja kadar priredijo kako veselico ali kaj podobnega Slovenci, Hrvatji in Srbi so združeni kakor eden narod; skupaj delajo za zboljšanje delavskega položaja. Pri njih ne opaziš da bi se kdo preveč opil, tem manj pa, da bi se pretepali. Kaj pa je pri nas? Skoraj ne mine nobene veselice brez ravsa in kavsa.

Zakaj to? Zato ker rojaki prenalo čitajo; kdor pa čita, čita pa take liste, ki hujskajo ljudstvo zoper vse, kar ne trobi v njihov rog.

Zatoraj! Vam še enkrat priporočam, čitajte "Proletarca" in zginilo bode vse sovrašto, katerega je toliko, da bi ga lahko nagrabili cele mernike.

V zadnji številki se mi je vrinina neljuba pomota zaradi tovarne kjer se je pripetila katastrofa. Glasi se, da se je razletelo veliko tri nadstropno poslopje Illinois Sugar Refinery, ali kakor tukaj pravimo "stara cukrarna". Glasi pa naj se, da se je razletelo tri nadstropno poslopje, ki je eno izmel več poslopij Illinois Sugar Refinery.

J. Zakovšek.

V Burlington, Wash., so socialisti pri občinskih volitvah izvolili ves mestni tiket. — V Bellinghamu so izvolili dva občinska odbornika.

KAJ JE VOJNA?

Slavni francoski pisatelj Guy de Maupassant odgovarja na to vprašanje: Zbrati nekaj stotisoč mož, marširati noč in dan, brez miru, ne da bi kaj mislili in brali, ne da bi kakemu človeku kaj koristili, gniti v nesnagi, ležati v blatu kakor živina, nepretrgoma živeti topo dalje, ropati mesta, požigati vasi, uničevati ljudstva, če slučajno naleti na enako kopo človeškega mesa, ga napasti, kri prelivati v potokih, blatno in s krvjo napojeno zemljo z raztrganimi in razmetanimi človeškimi telesi pokrivati, napravljati kupe mrličev, katerih roke in noge so požgane in njih možgani razškropljeni, ne da bi to komu kaj koristilo; pogniti tam zunaj na polju, dočim naši starši, žene in otroci doma lakote umirajo: to je vojna!

Ali: Vdreti v deželo, moža, ki brani svojo hišo, zadaviti, stanovališča ubogih siromakov, ki nimajo nič več kruha, požigati, opravo polomiti, manjše predmete pokrasti, popiti vino v kleteh, kar ostane pa izliti, posiljevati žene in dekleta, ki jih srečavajo na cesti, miljone vrednosti uničevati, puščati za sabo neizrečeno bedo in kolero: to je vojna!

Slabo spričevalo. — V Kandelari v Italiji je 11. novembra ustrelil socialističnega delavca de Biagga tajnik katoliške lige, Sabbatini. Po shodu, ki so ga klerikalci venomer motili, se je razvila v gostilni debata med klerikalci in socialisti, ki so očitali klerikalcem nestrpnost in sirovost. Oče tajnika Sabbatinija je pri tem udaril s palico po **delavcu de Biggio**, ki pa se je še pravočasno umaknil. V tem hipu je planil v sobo tajnik katoliške lige in je ustrelil iz revolverja na napadenega delavca. Ta je zbežal na cesto, klerikalec za njim in je še dvakrat strelil nanj ter ga zadel v prsi. Biaggio se je zgrudil mrtev na tla, morilec pa je zbežal. Biaggio, žrtev klerikalne nestrpnosti, zapušča dva otroka in vdovo v blagoslovljenem stanju. Biaggio je bil miroljuben človek in vesten delavec, zato vlada v kraju še večja razburjenost in ogorčenje proti brezvestnemu morilcu. Klerikalno časopisje molči kakor grob o umoru. Mislimo si pa lahko, kako bi se leta in leta repenčilo, če bi umoril socialist klerikalca.

— Avstrijske strokovne organizacije štejejo 373.914 moških in 47.991 ženskih članov. V pretečenem letu so imele 9,191,346 K 6 vin. dohodkov in 8,541.182 K 27 vin. stroškov. Premoženje centralističnih strokovnih organizacij znaša 13,145.274 K 37 vin. Razen tega imajo centralne zveze stavkovni fond, ki se opravlja posebej in ki znaša 4,648.898 K 3 vin. Strokovna komisija razpolaga še s posebnim fondom, takozvanim solidarnostnim fondom, ki pride v poštev le pri največjih bojih in izrednih slučajih. Na vsakega člana pride 31 K 15 vin. čistega društvenega premoženja, brez stavkovnega fonda. Najbogatejše avstrijske strokovne zveze so one tiskarjev, nastavljencev bolniških blagajn, klobučarjev, pivovarniških delavcev, knjigovezov, strugarjev, litografov, izdelovateljev rokavic in delavcev galanterijskega blaga iz usnja. Za najrazličnejše podpore so izdale strokovne zveze 3,623.865 K 46 vin. Nemških strokovnih listov se tiska 345.950 iztisov, čeških 84.750, poljskih in rusinskih 21.000, italijanskih 12.260 in slovenskih 6600.

— Uspeh dunajskih mizarjev za zaboje. 30. septembra je potekla delovna pogodba dunajskih mizarjev za zaboje. Po zelo temeljitih pogajanjih med zadrugo dunajskih in okoličanskih mizarjev za zaboje in med zaupniki ter zastopnikom pomočniškega odbora dunajskih mizarjev je bila sklenjena pogodba, ki določa tedensko delovno dobo na 50 ur ali dnevno na 8 ur 20 minut. Ko poteče pogodba, bodo mizarji za zaboje gotovo dosegli osemurni delovnik. Praznike bodo d plačane. Minimalna mezda je prilagodena sedanjim draginskim razmeram. Akordno delo je odpravljeno, vse delo se bo plačevalo le s tedenko mezdo. Čezurno delo se bo plačevalo s 50 procenti. Organizacija je pridobila z novo pogodbo trda tla, ker podjetniki priznajo zaupnike in ker je krajevna skupina posredovala pri nastavljanju delavcev. Mezda za 1. maj se ni zahtevala, vendar so nekateri mojstri na svojem shodu povedali, da so že plačevali 1. maj. Ostali mojstri so obljubili, da bodo sledili temu zgledu.

(Op. Tako pogodbo bi v Ameriki, ki se smatra za nekak delavski raj, zastonj iskali!)

SLOVENSKA SEKCIJA J. S. Z.

je naročila v Ljubljani Ameriško izdajo

Socialističnega družinskega koledarja,

ki bo vseboval več važnih spisov izpod peresa naših am. sodrugov ter tudi več slik iz am. delavskega življenja.

Koledar bo nedvomno prekašal v popolnosti vse koledarje, kar smo jih Slovenci do sedaj imeli.

Naročeno število koledarjev je že na poti. — Ker je število iztisov omejeno, naj vsak čitatelj takoj odpošle naročilo da si tako zagotovi en iztis.

CENA ZNAŠA SAMO

30 CENTOV.

Naroča se pri upravništvu "Proletarca" 2146 Blue Island Ave.

SLOVENKE POZOR!

IZUČENE ŠIVAVKE za ženske slamnike dobe takoj delo. Dobre plače in dolga sezona.

Midland Hat Co.
846 W. Adams, vogal Peoria St.

"Proletarčeva" armada.

ARMADA IMA BESEDO.

Kako je stal kontest koncem zadnjega tedna.

	Glasovi:
J. P. Novljan, Aurora Minn.	4000
J. Zakovšek, Waukegan, Ill.	2600
Fr. Pavlovčič, Conem., Pa.	4800
L. Glažar, Piney Fork, O.	1800
H. S. Tavčar, Rock Springs, Wyo.	1400
Jos. Ferjančič, Panama, Ill.	1400
A. Draslar, Forest City, Pa.	1100
M. Petrovčič, Cleveland, O.	1000
Ant. Skofar, McDonald, Pa.	1000
Ant. Ausec, Stanton, Ill.	800
Blaž Novak, Pittsburg, Pa.	900
J. Gartnar, Fayette City Pa.	600
Fr. Rataic, Wandling, Pa.	600
Jos. Kočevar, Pueblo, Colo.	600
Val. Razbornik, Milwaukee, Wis.	500
L. Korošec, Pueblo, Colo.	800
J. Petrovčič, Waukegan, Ill.	400
M. Kulovec, Chicago, Ill.	200
J. Koklich, Canonsburg, Pa.	200
A. Podlesnik, Pittsburg, Pa	—
F Daniček, Bear Creek, Mo.	—
John Merzel, Mc Mechen, W. Va.	—
Fr. Jager, Keewaten, Minn.	—
J. M. Majcen, Sheboygan, Wis.	—
John Kvartich, Morgan, Pa.	1000
Jak. Selak, Pittsburg, Pa.	—

Armada raste — in glasovi rastejo. Kontest se imenitno razvija. Sodrugi kontenstantje, kteri so bili zadnje tedne bolj "pri ta zadnjih", nitijo v prvo vrsto. Sodrug Pavlovčič je dobil še ta teden prapor; toda že se grozijo prostovoljci drugod, da ga bodo "bitali". Ali ga bodo? Bomo videli. — Čas hiti. Samo še tri tedne do Novega leta. Samo še kratke tri tedne stane "Proletarec" dolarček in pol na leto — a potem bo cela dva tolarja. Kdor se naroči tekom teh kratkih treh tednov, prihranil bo 50 centov. In petdeset centov — ali pet "dajmov" — niso mačje solze v tem kritičnem času Taftove prosperitete! Zato, sodrugi kontenstantje, izrabite to priliko! Čas je kratek. Ne zamudite niti jedne proste ure! Tisoč novih naročnikov v dveh mesechi ni šala. Pokažite tistim, ki se nam posmehujejo, češ, da nas je "le jedna peščica", pokažite jim kaj premore "Proletarčeva" armada. Ravno v tem momentu, ko se zaganjajo v nas sovragi od vseh strani, jim pokažite, da se motijo, če mislijo, da nas bodo ugnali s svoje brezplačno reklamo. Rojaki po vseh naselbinah danes čitajo o socializmu in socialistih v "Glasu Naroda", "Amer. Slovencu" in v drugih listih. Toda

kdor hoče, da resnico spozna,
slišati mora oba zvona.

Resnice o socializmu ne bodo naši delavci zvedeli v "Gl. Naroda", da jo zvedo, morajo čitati tudi "Proletarca". — V tem smislu, sodrugi, naprej, med vrste delavcev po **tisoč novih naročnikov!**

Da v naši armadi ne manjka navdušenja za koristno delo, dokazuje nebroj pisem, ki dohajajo dnevno v naše upravništvo. Samo nekaj odlomkov iz par pisem, da se vidi, da je bojevni duh armade še vdno svež in čil:

Cleveland, O. 28 nov.

Cenjeni sodrugi: —

Pošiljam Money Order za $7.50 in imena novih naročnikov. To so moji prvi, odkar je razpisan kontest. V kratkem še več, da bom zapisan bolj med prvimi sodrugi, ki so se vdeležili kontesta in da bo izid kontesta časten za Cleveland. — Za socialno revolucijo

M. Petrovčič.

Staunton, Ill. 3. dec.

Cenjeni sodrug: — Tukaj pošiljam znesek $9.00 naročnine. Prosim, vpišite tudi mene v armado za 1000 novih naročnikov. Žal, da nisem v kaki večji slovenski naselbini, da bi mogel kaj več storiti za naš list "Proletarec". Želim vam kar največ vspeha — ne samo 1000 novih naročnikov, temveč tudi, da napredujemo toliko, da bi kmalu imeli slovenski socialistični dnevnik. Vaš za socialno revolucijo.

Anton Ausec.

Bear Creek, Mont. 29. nov.

Cenjeno upravništvo: — Tudi jaz vidim potrebo, da se vdeležim kontesta za 1000 novih naročnikov. Skrbel bom, da se list tukaj dobro razširi. Sedaj že imamo socialistični klub z lepim številom članov in polje za "Proletarca" je zelo ugodno. Socialistični pozdrav.

Frank Daniček.

Birmingham, Wash.

Dragi sodrugi! — Skušal bom dobiti novih naročnikov, kolikor bom mogel. Eni delajo obljubo, da ne bodo več pili opojnih pijač — jaz pa naredim obljubo, da bom celo svoje življenje naročnik "Proletarca", samo ako se bo redno držal tega principa kot sedaj. (Za to ste lahko brez skrbi. Op. ured.)

Sodrug.

Black Diamond, Wash.

Cenjeni sodr. upravnik! — V prigibu pošiljam denar za naročnino. Moje največje veselje je kadar dobim naš prepotreben in podučljiv list "Proletarec", da ga čitam. Želim, da bi kmalu prišel izhajati, če že ne vsak dan, pa vsaj dvakrat v tednu. Živel socializem.

Val. Tavčar.

Pueblo, Colo.

V "Proletarcu" vidim poziv za kontest za 1000 novih naročnikov. Tudi jaz se vdeležim. Pa zato, da bi dobil darilo, ampak zato, da pomagam razširjati našeg vrlega "Proletarca".

Jos. Kočevar.

In tako dalje. Itd. Itd.

Kontest za 1000 novih naročnikov

Upravništvu "Proletarca", Chicago:—

Sodrugi! Podpisani se hočem vdeležiti **kontesta za 1000 naročnikov** do 31. dec. 1912. Pošljite mi naročilno knjižico in bodite uverjeni, da bom storil vse, kar je v mojih močeh.

Ime . . . . . .

Naslov . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .